Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РУЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН. ◆ № 2 (20.869). 1991 йил 3 январь, пайшанба. ◆ Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ◆ Баҳоси 12 тийин.

ЯНГИ ЙИЛНИНГ ДАСТЛАБКИ КУНЛАРИДАН ЯХШИ НИЯТЛАР БИЛАН ҒАЙРАТ КАМАРИНИ БОҒЛАБ, ОРЗУ-УМИДЛАР РЎЁБИ УЧУН КУРАШАЙЛИК!

Шарҳлар — Воқеалар — Хабарлар

• Меҳнат жамоаларида

ҚУРУВЧИЛАР ТУҲФАСИ

Жумҳурият пойтахтининг Фарҳод кўчасида яна бир осмонўпар бино қад ростлади. Уни Тошкент шаҳар қурилиши бош бошқармаси тасарруфидаги 1ј-баланд бинолар қуриш трестининг 75-қурилиш бошқармаси бунёдкорлари барпо этишди. 16 қаватли уй-жой биноси 124 оилага мўлжалланган.

Бино қурилишида бошқарманинг Владимир Ситас бошлиқ бригадаси қурувчилари ғайрат кўрсатишди. Улар қурилиш-монтаж, пардозлаш ишларини режада белгиланганидан анча илгари бажаришди. Объектнинг тезроқ ва сифатли қурилишида А. Носиров, Г. Бай, Р. Валиулин, Ж. Бобожонов, Д. Боймуродов сингари ишчи ва мутахассисларнинг хизмати катта.

Эндиликда бино ҳовлисида бунёд этилаётган болалар майдончаси, ота-оналар учун дам олиш жойлари, енгил машиналар қўйиш учун ажратилган алоҳида майдончалар бўлажак хонадон — уй эгаларини хушнуд қилиши турган гап. Янги йил арафасида бу ерда кичкинтойларнинг чуғур-чуғури-ю, янги қўшниларнинг ўзаро табриги янгради.

М. ОТАХОНОВ.

ДАСТГОҲЛАР ТАКОМИЛЛАШТИРИЛМОҚДА

Фарғона пиллакашлик фабрикасида ижодкор ишчи ва мутахассислар томонидан киритилган таклифлар анчагина иқтисодий самара келтирмоқда. Масалан, шу йилнинг ўзида киритилган 30 та таклифдан 14 таси ишлаб чиқаришга жорий қилиниб, 23 минг сўмлик маҳсулотлар тежаб қолинди.

Набижон Неъматов, Григорий Линкин сингари рационализаторлар таклифи корхона учун фойдали бўлди. Улар химиявий усул билан ипак сифатини яхшилашнинг энг мақбул йўлини топдилар. Янги технологияга кўра қайнатилган хом ашёни беш кунгача сифатини бузмасдан сақлаш мумкин. Мазкур ишланма корхонада жорий этилгач, йилига 27 минг сўм соф фойда олиш имкониятига эга бўлинади.

Т. ҲАМИДОВ,
«Совет Ўзбекистони» жамоатчи мухбири.

Избоскан ноҳиясидаги шойи тўқиш фабрикасида халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариш ҳажми кўпайиб бормоқда. Корхонада бунинг учун барча имконият ва резервлар ишга солинмоқда.

Цех ва участкаларда ускуналардан унумли фойдаланишга, хўжалик юритишнинг янги шаклларини жорий қилиб, хом ашёни тежаб қолишга ҳаракат қилиняпти. Мазкур тадбирларни амалга оширишда тажрибали тўқувчи Мастура Маликова ҳамкасбларига ибрат бўлмоқда. У зиммасидаги топшириқларни ҳам ошириб бажаряпти.

Суратда: илғор тўқувчи М. Маликова.

Ш. АЛИМОВ (ЎзТАГ) суратга олган.

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

САВДО СОЛИҒИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ҲАҚИДА

ССЖИ Олий Кенгаши ва жумҳуриятларнинг Олий Кенгашлари томонидан қабул қилинган ижтимоий-иқтисодий дастурларни молиявий жиҳатдан таъминлаш, аҳолининг камбағал табақаларига мадад бериш, ССЖИ халқ депутатлари тўртинчи Съезди қарори асосида пул муомаласини барқарорлаштириш мақсадида **қарор қиламан:**

1. 1991 йил 1 январидан бошлаб ишлаб чиқариш—техника мақсадларига мўлжалланган маҳсулотларни, халқ истеъмоли молларини сотишдан, ишларни бажариш ва пулли хизмат кўрсатишдан тушадиган пулнинг 5 фоизи миқдорида савдо солиғи жорий этилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, савдо солиғидан тушган пулнинг 70 фоизи жумҳуриятлар бюджетига ва 30 фоизи Иттифоқ бюджетига ўтказилади.

Савдо солиғини жумҳуриятлар ва маҳаллий бюджетлар ўртасида тақсимлаш тартиби жумҳурият қонуни билан белгилаб берилади.

3. ССЖИ ҳукумати савдо солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги қоидани 1991 йил 15 январгача тасдиқласин.

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1990 йил 29 декабрь.

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

1991 ЙИЛДА ИҚТИСОДИЁТНИ БАРҚАРОРЛАШТИРИШНИНГ БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ ЖАМҒАРМАЛАРИНИ БАРПО ЭТИШ ҲАҚИДА

ССЖИ Олий Совети маъқуллаган халқ хўжалигини барқарорлаштиришнинг ва бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий йўналишларига мувофиқ ҳамда ССЖИ халқ депутатлари тўртинчи Съездининг «Мамлакатдаги аҳвол ҳамда вужудга келган танг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазиятни бартараф этишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорини бажариш учун **қарор қиламан:**

1. Мамлакат иқтисодиёти нормал ишлашини, сармоя сарфлаш, илмий тадқиқот ва бошқа режаларни барча жумҳуриятларнинг манфаатларини кўзлаб пул билан таъминлаш, конверсия харажатларини таъминлаш, айрим жумҳуриятларга субвенция ажратиш, шунингдек бозор иқтисодиётига ўтиш даврида ўзларига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра қийинчиликларга дуч келаётган корхоналарга мадад бериш учун пул ажратиш мақсадида 1991 йилда иқтисодиётни барқарорлаштиришнинг бюджетдан ташқари умумиттифоқ жамғармаси ташкил этилсин.

Иттифоқдош жумҳуриятларга шундай жамғармалар ташкил этиш тавсия қилинсин.

2. 1991 йилда иқтисодиётни барқарорлаштиришнинг бюджетдан ташқари жамғармаларига:

ССЖИ Олий Кенгашининг «ССЖИ фуқароларининг пенсия таъминоти тўғрисида»ги ССЖИ Қонунини кучга киритиш тартиби ҳақида»ги қарорида белгилаб қўйилган ижтимоий суғуртага бадаллар нормаси билан ССЖИ Президентининг «Бозор муносабатларига ўтишнинг биринчи навбатдаги чора-тадбирлари ҳақида»ги 1990 йил 4 октябрь Фармони билан 1991 йил учун тасдиқланган норма ўртасидаги фарқ миқдоридаги ажратмалар;

деҳқончилик-саноат комплексига қарашли корхоналар ва ташкилотлардан ташқари мулкчиликнинг ҳамма шаклидаги барча корхоналар ва ташкилотлар асосий фондларини тўла тиклашга амортизация ажратмалари миқдорининг 20 фоизи;

корхоналар ва ташкилотларнинг маҳсулот (ишлар, хизматлар) шартномавий нархларини оширишдан рентабелликнинг белгилаб қўйилган энг юқори даражасига қўшимча равишда олган фойдаси;

меҳнат жамоалари давлат корхоналари ва ташкилотлари мол-мулкини сотиб олишдан тушган маблағ сарфлансин. Давлат корхоналари ва ташкилотлари мол-мулкини меҳнат жамоалари сотиб олиши учун йил якунларига кўра мукофот тўловларига зарар етказмаган ҳолда иқтисодий рағбатлантириш фондларининг 1990 йил 1 декабргача қолдиғининг 50 фоизи сарфлансин.

Бундан ташқари иқтисодиётни барқарорлаштириш жамғармасига давлат корхоналари ва ташкилотлари мол-мулкини бошқа манбалар ҳисобидан сотиб олишдан тушаётган маблағнинг 20 фоизи ўтказилсин. Мазкур маблағнинг қолган 80 фоизидан давлат ички қарзларини тўлаш учун фойдаланилади.

Тушаётган маблағларнинг миқдорини мазкур умумиттифоқ ва жумҳурият жамғармалари ўртасида тақсимлаш мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий аҳволни барқарорлаштириш юзасидан 1991 йилга тузилган битимда белгилаб берилсин. Мазкур битим тузилгунга қадар рағбатлантириш жамғармаларига тушаётган маблағ ягона ҳисоб варақасида тўпланади.

3. ССЖИ ҳукумати ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг ҳукуматлари иқтисодиётни барқарорлаштиришнинг умумиттифоқ ва жумҳурият жамғармаларидан фойдаланишнинг йўналишлари ва тартибини белгилаб берсинлар.

Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1990 йил 29 декабрь.

• Бозор иқтисодиёти ва ҳаёт

ҲАМКОРЛИК РИШТАЛАРИ

КРАСНОДАР ЎЛКАСИ БИЛАН НАМАНГАНЛИКЛАР ЎЗАРО ФОЙДАЛИ ШАРТНОМА ИМЗОЛАШДИ

● Бир гуруҳ наманганлик ишбилармонлар РСФСЖнинг Краснодар ўлкасида бўлишди. Ҳамюртларимизни ўлка ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари В. Гладский ва Краснодар ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори А. Семикин қабул қилишди. Ўзаро мулоқот икки томонлама фойдали ҳамкорлик шартномасини имзолаш билан тугалланди.

Жамоатчи мухбиримиз наманганликлар делегациясининг раҳбари, вилоят режа комиссиясининг раиси М. МЎМИНОВдан ана шу ҳамкорлик натижалари ҳақида гапириб беришни илтимос қилди:

— Аввало, шуни таъкидлаш керак: Краснодар ўлкаси билан илгаритдан алоқаларимиз бор эди. Жумладан, Уйчи ипакчилик бирлашмаси жамоаси Краснодар ип газлама комбинати билан ҳамкорлик қилар эди. Шу дўстлик алоқаси ҳозир янада кенгайтирилди. Эндиликда биз улардан гуруч, барқут ва бошқа маҳсулотлар оламиз, биргаликда Наманганда ип газлама корхоналарини қурамиз. Эвазига краснодарликларга 10 минг тонна пахта толаси берамиз.

Илгариги шартномага мувофиқ, улар бизга 500 минг сўмлик барқут етказиб беришди. 1991 йилда эса 6,7 миллион сўмлик барқут ва виллур олиниб, унинг бир қисми бадиий буюмлар фабрикаси ва ипак комбинатларида халқ истеъмоли товарлари сифатида тикиб сотилади. Бундан ташқари вилоят матлубот жамияти Краснодар ўлкаси корхоналаридан шартнома нархларида истаганча турли маҳсулотлар келтириб сотиши учун имкониятлар яратилади.

Энди ҳамкорликда қуриладиган корхона ҳақида гапирадиган бўлсам, бу корхонани краснодарликлар бунёд этишади. Мазкур объект учун зарур бўлган 3,5 миллион сўмликдан зиёд барча техника ва технология жиҳозларини россиялик дўстларимизнинг ўзлари келтиришади. Корхона ишга тушгач, йилига 400 минг метр барқут ишлаб чиқариш имкониятига эга бўлинади. Бу — бир йилда 6 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулот, дегани. Ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг ҳаммаси жумҳуриятимиз истеъмолчиларига сотилади.

Икки томонлама келишувга кўра, краснодарликлар 1991—1993 йилларда понбархит газламаси ишлаб чиқарадиган корхонани ҳам қуриб берадилар. Бу филиал катта миқёсда бўлиши кўзда тутилмоқда. Корхона биноси, турар жойлар, болалар боғчалари, инженерлик коммуникациялари ва бошқа зарур қурилиш-монтаж ишлари учун қарийб 60 миллион сўм ҳажмдаги маблағ сарфланади.

Мазкур объект учун ССЖИ Давлат енгил саноат қўмитасига қарашли 1-давлат лойиҳалаш институти ходимлари лойиҳа-смета ишларини бажаришмоқда. Келгуси йилда бу ерда 500 минг сўмликдан зиёд иш бажариш режалаштириляпти.

Ушбу филиал фойдаланишга топширилгандан кейин 1200 дан ортиқ ишчи кучи керак бўлишини ҳисобга олиб ҳозирданоқ малакали мутахассислар тайёрлашга алоҳида эътибор беряпмиз. 30 нафар ўзбек ёшлари Краснодар ўлкасидаги ип-газлама комбинатида тўқувчилик сир-асрорларини ўқиб-ўрганишяпти. Эндиликда яна анчагина йигит-қизларни касб малакасини оширишга жўнатиш ниятидамиз. Шуни таъкидлаш лозимки, комбинат филиали ҳар йили минг тонна ипак йигириб, бир миллион метрдан зиёд понбархит газламаси тўқиб чиқаради. Хуллас, бир йилда аҳолига 50 миллион сўмлик сифатли газлама етказиб берилади.

Хулоса қилиб айтганда, краснодарлик ишбилармонлар билан иқтисодий, маданий ҳамкорлик алоқаларини бундан кейин ҳам ривожлантираверамиз. Бу эса байналмилал дўстлигимизни, ҳамкорликни мустаҳкамлашга хизмат қилаверади.

Т. СУЛАЙМОНОВ
ёзиб олди.

• САХОВАТ

Меҳнат Қизил Байроқ орденли «Партия XX съезди» давлат хўжалиги Ульянов ноҳиясида кенг тармоқли ҳисобланади. Пахтачилик, чорвачилик ва дончилик каби тармоқлар жадал ривожланаётганлиги учун ҳам меҳнаткашларнинг турмуш фаровонлиги яхшиланиб, қишлоқлар чирой очмоқда.

1990 йил 15 километр узунликдаги йўлга асфальт ётқизилди. 2,5 километр масофага водопровод қувури тортилди. Хўжаликнинг Қўрғон посёлкаси газлаштирилди. Иккита ҳаммом қурилиб, фойдаланишга топширилди. «Наврўз» чойхонаси гавжум. Ҳаммом ва мактаб қурилмоқда.

— Ўтган 1990 йилда жумҳуриятимиз партия ва ҳукумати талаблари асосида меҳнат аҳлига ғамхўрлик кўрсатиш борасида муҳим ижтимоий тадбирларни амалга оширдик, — дейди хўжалик директори З. Асроров. — Жумладан, ун тегирмони, иккита мойжувоз ишга туширилди.

Жумҳуриятимиз Президентининг Фармонига кўра, 2 минг 300 дан кўпроқ бошланғич синф ўқувчисини, 478 нафар олти ёшли болани бепул овқатлантириш йўлга қўйилди. Шунингдек, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таълим олаётган 27 нафар йигит-қизга ойига 1427 сўм стипендия тўланмоқда.

Кўп болали оналарга тўланадиган нафақа миқдори анча оширилди. 155 нафар кўп болали оиланинг нафақа миқдори ўртача 100 сўмга етказилди. Хўжалик ҳудудидаги Улуғ Ватан уруши қатнашчиларидан 73 киши, байналмилалчи жангчилардан 11 кишига хўжалик ҳисобидан гўшт ва тухум берилмоқда. Ўзбекистон ССЖ Президентининг жумҳурият аҳолисининг шахсий хўжалигидаги моллар ва паррандаларини ем-хашак билан таъминлаш Фармонига биноан, аҳолига 4 минг 502 тонна дағал хашак ва 250 тонна озуқа арзон нархда сотилди. Аҳолига магазинлар орқали ҳам чорва озуқаси етказиб бериш, моли йўқ ишчиларга қўй-эчки, сигир ва паррандa сотиш ҳам йўлга қўйилди. Хуллас, ижтимоий масалалар давлат хўжалиги маъмуриятининг диққат марказида бўлиб, янги йилда бундай хайрли ишлар янада кенг авж олади.

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЯШАСАНГ АРЗИЙДИ

ҚИШЛОВ—СИНОВ

Нурота ноҳиясидаги «Нурота» давлат наслчилик хўжалиги чорвадорларининг режалари аниқ. Зиммага олинган мажбуриятларни бажариш кўп жиҳатдан чорва қишловининг муваффақиятли ўтишига бевосита боғлиқ. Буни яхши билган чорвадорлар шу кунларда қиш қийинчиликларини енгиб, меҳнат қилишяпти.

Бугунги кунда хўжалик яйловларида 65.500 бош қўй боқилмоқда. Отарни қишловдан беталофат олиб чиқиш учун бир қатор тадбирлар белгиланган. Айниқса камдармон қўйларни ажратилган ҳолда, кучайтирилган рацион асосида боқиш кутилган натижани бераётир.

Муҳаммад Рустамов, Раҳмат Муродов, Қамариддин Эрманов, Еген Кенжаев, Амирхон Бўриқулов, Довултой Зиётов, Қаҳҳор Ширинқулов бошлиқ қўйчилик бригадаларида чорва қишлови, айниқса, намунали ўтмоқда. Бу қўйчилик бригадалари боқимларидаги совлиқларнинг ҳар юз бошидан 108—110 тадан қўзи олишга аҳд қилишган.

А. РАҲИМОВ.

ХАЛҚ СЎЗИ—ҲАҚ СЎЗ

Янгиликка интиқ муштарий қўлига «Халқ сўзи» ва «Народное слово» — Ўзбекистон жумҳурияти Олий Кенгашининг рўзномалари дастлабки сони келиб тегди. У — барча тоифадаги депутатларга, уларни сайлаганларга, бинобарин кенг оммага мўлжалланган рўзнома.

Рўзноманинг бош мақоласида мана бундай деб таъкидланди: «Эл ғамини е — эл сени ардоқлағай, эл сўзини де — эл сени қувватлағай. Ростини айт — рост эгилмағай. Пок бўл — покка завол етмағай. Адолат йўлини тут — бошинг хам, белинг букик, елканг чўкик, дилинг ўксик, тилинг қисиқ, башаранг қийшиқ бўлмағай. Узоқни нишонга ол — ўқинг хато кетмағай». Янги рўзнома дастлабки қадамиданоқ ана шу мақсадни қалбга жо этиб, иш бошлади.

Таваллуд санаси қутловсиз бўлмағай. «Халқ сўзи» таваллуд топиши муносабати билан рўзнома саҳифасига эзгу тилаклар ҳам киритилган. ССЖИ Олий Кенгаши Раиси А. И. Лукьянов, «Известия» рўзномасининг бош муҳаррири Н. Ефимов, Қирғизистон халқ депутати М. Шерматованинг «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномалари таҳририяти жамоалари ҳамда муштарийларига табрик-тилаклари босилган. Рўзномадаги «Бу кунни эсларлар бир кунмас бир кун» сарлавҳали хабарда Ўзбекистон Президенти И. А. Каримовнинг жумҳурият пойтахти журналистлари билан учрашгани ҳақида хабар қилинган.

Янги рўзнома саҳифаларида, шунингдек, жумҳурият иқтисодиётига оид катта-кичик мақолалар, маданий ва маиший турмушга оид янгиликлар,—«Ахлоқ-одоб ҳадислари»дан намуналар, шеър ва қизиқарли хабарлар билан ҳам танишасиз.

• Президент Фармонларининг бажарилиши «Совет Ўзбекистони» назоратида

ФАРОҒАТ ЧИРОҒИ

«Молинг зотли бўлса, емишинг тотли бўлади», — деб бежиз айтишмайди. Бунга ўз тажрибамда ишонч ҳосил қилдим.

Бундан бир ярим йил муқаддам оилавий ферма ташкил қилиш тараддудига киришганимда икки жуфт сигиримиз бор эди, холос. Жамоа хўжалиги бошқаруви ташаббусимизни қўллаб-қувватлади. Оиламизга колхоз ҳисобидан 20 минг сўм қарз берилди.

Шунинг эвазига Қозоғистондан ўн бош зотли сигирни харид қилиб қайтдим. Жамоа хўжалиги тракторни арзон нархда сотди. Озуқа етиштириш учун беш гектар ер ажратилди.

Шундай қилиб, шахсий ёрдамчи хўжалигимизни ривожлантиришга киришдик. Ёзда экин учун ажратилган майдондан 175 тонна жавдар, 285 тонна кўк ўт олдик. Кузда эса беда экдик.

Қишловгача колхоз усталарининг ёрдами билан хонадонимизда тегишли чорвачилик бинолари қурилди. Озуқа мўл бўлса, молни парваришлаш осон.

Ҳозир қирқ бошдан зиёд қорамол, шу жумладан, йигирма бош сигир, уч бош новвосни парвариш қилмоқдамиз. Шу йилнинг ичида колхозга қирқ тонна сут, уч тонна гўшт топширдик. Хўжаликдан олинган қарзни қоплашга киришдик. 1991 йилнинг охиригача бутун қарзни тўлаб, соф фойда ҳисобига ишлаш ниятимиз бор.

Шахсий ёрдамчи хўжаликнинг даромади яхши, албатта. Аммо яхши даромад кўп меҳнатни ҳам талаб қилади. Ўзим ва турмуш ўртоғим Сафия Ашуровадан ташқари фарзандларимиз ҳам тиним билишмайди. Ваҳолонки, Бахтиёр — алоқачи, Феруза — ҳамшира, Ихтиёр — колхозчи, Дилфуза — агросаноат бирлашмаси ходими. Кенжа ўғлимиз Улуғбек эса 10-синф ўқувчиси. Энди уларнинг ҳаммалари фароғат чироғи — меҳнатда эканлигини яхши ҳис этишмоқда. Тобора тўқ ва фаровон турмуш кечирмоқдамиз.

Хўжалигимизда механизатор Мурод Қурбонов, колхозчи Нормурод Наврўзов ҳам оилавий ферма яратишган. Колхозда сут топшириғи ортиғи билан бажарилишида биз, фермерларнинг ҳам баракали ҳиссамиз бор. Учала шахсий ёрдамчи хўжаликда ҳозиргача 73 тонна сут, беш ярим тоннадан зиёд гўш етиштирилиб, давлатга топширилди.

Ноҳия хўжаликларида шахсий ёрдамчи хўжаликни ривожлантираётган хонадонлар кўпайиб бормоқда. Ҳозир оилавий фермаларда 857 бош қорамол, шу жумладан 386 бош сигир парвариш қилинмоқда. Фермерлар давлатга 650 тонна сут, 203 тонна гўшт топширишди. Бу ўтган йилга нисбатан икки баравар кўпдир.

Вилоятда эса 2600 та фермер хўжалиги бўлиб, уларда деярли 16 минг бош қорамол парвариш қилинмоқда. Бухоролик фермерлар йил давомида давлатга 600 тоннадан кўпроқ гўшт, 12 минг тоннадан зиёд сут топширишди. Бу эса меҳнаткашлар дастурхонига барака киритиши шубҳасиз.

Р. АШУРОВ,
Бухоро ноҳиясидаги Ленин номли жамоа хўжалиги фермери.

● Жумҳуриятимиз бўйича ўтган йилнинг 1 декабригача шахсий ёрдамчи хўжаликларга 58 минг 101 бош қорамол, 347 минг 470 бош қўй ва эчки, 32 минг 887 бош чўчқа боласи, 7 миллион 563 минг 800 парранда сотилди.

Шунингдек, 575 минг 930 тонна дағал хашак, 139 минг 200 тонна ширали озуқа, 431 минг 960 тонна кўк ўт етказиб берилди.

ОЛИМ БЎЛИШ ОСОНМИ?

Авлодимизда геолог йўқ. Ўрта мактабни битирган кезларим келажакда геолог бўламан деб ўйламасдим. Бу касбга бўлган муҳаббат Афғонистон тупроғида ҳарбий хизматни ўтаётган кезлари уйғонди. Мен ўша суронли, ҳар бир сонияси таҳликали дамларда тоғу даштда она тупроқнинг қадрини, унинг бойликлари-ю, ҳаётда яшашнинг ўзи нақадар завқли эканлигини чуқур тушуниб етдим. Ер ости бойликларини қидириб топиш, умуман, табиат инъомларини халқимизнинг турмушини яхшилаш йўлида хизмат қилдириш энг эзгу мақсадимга айланди. Ҳозирги кунда Тошкент давлат дорилфунуни геология куллиётида таҳсил оляпман. Ёзги таътил даврида Бўстонлиқдаги Оқсоқота ўқув базасида қазилма ишларида қатнашар эканман, келажакда жумҳуриятимиз мустақиллиги учун қазилма бойликлар нақадар муҳим аҳамиятга эга эканлиги ҳақида ўйлайман. Биз бўлажак геологларнинг талаб даражасида билимга эга бўлиши учун моддий манфаатдорлик ҳам зарур.

Жумҳурият Президентининг «Аспирантлар, олий ўқув юртлари, ўрта махсус ўқув юртлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендияларини ошириш тўғрисида»ги Фармони илм олаётган ёшларнинг турмуш шароитини бирмунча яхшилашга хизмат қилмоқда.

Мен Ленин номли стипендия (130 сўм) оламан. Ҳозирги шароитда бу моддий маблағ кундалик эҳтиёжни қондирмайди, албатта. Кўплаб талабалар кам даромадли оила фарзандлари. Бунинг устига айримлари стипендия ололмайди ёки 52 сўм миқдоридагина пул олади. Алфия Сеитова, Маъруфжон Холмирзаев, Музаффар Жўраев 52 сўмдан, Ирина Ким, Марина Головина каби тенгдошларим эса сессияларни яхши топширганликлари учун 25 фоиздан қўшимча пул олмоқдалар. Ленин номли стипендияга эса 30 фоиз миқдорида пул қўшилди. Дорилфунунимиз талабалари кечикиб бўлса-да, Президент Фармонида белгиланган миқдорда стипендия олишга муяссар бўлдилар. Бунга жавобан чуқур билим олиб, етук мутахассислар бўлиб тарбияланишимиз керак.

Истиқболда устозим, таниқли геофизик олим Борис Тал-Вирский раҳбарлигида илмий изланишни давом эттирмоқчиман.

Зеро, келажакда фанда янгилик яратиш халқимиз бахт-саодати, равнақи учун хизмат қилади.

Аваз АЗИЗОВ,
Тошкент давлат дорилфунуни геология куллиётининг 3-курс талабаси.

● Жумҳурият Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги аспирантлар, талабалар ва ўрта махсус билим юртлари (жумҳурият тармоқ ўрта махсус ва олий ўқув юртларидан ташқари) талабаларининг степендияларини ошириш муносабати билан 1990 йилда жумҳурият бюджетидан 7704,3 минг сўм миқдорида қўшимча маблағ ажратди.

Чорва қишловини муваффақиятли ўтказиш учун энг муҳими етарли озуқа жамғаришдир. Шунда қишнинг аёзли кунлари ҳам чорвадорни таҳликага солмайди.

Конимех районидаги «Октябрь 40 йиллиги» давлат наслчилик заводининг 3-фермаси чорвадорлари отарлардаги молларини қишловдан беталафот олиб чиқиш учун ёздаёқ пухта ҳозирлик кўришди. Қишлов учун етарли озуқа жамғарилди. Кошарлар ўз вақтида сифатли ремонт қилинди.

Айни кунларда ака-ука Ергашевлар бошлиқ оилавий бригадаларда қишлов айниқса намунали ўтмоқда. Улар ота изидан бориб, чўпонлик касбини улуғлаб келяптилар. Бакир ва Дуйсен Ергашевлар ҳар доим оталари билан бамаслаҳат иш юритишади.

СУРАТЛАРДА: Чўпонлар Бакир ва Дуйсен Ергашевлар.
Ж. МИРЗАЕВ олган сурат (ЎзТАГ).

ШЎР ЮВИЛЯПТИ

«Гигант» жамоа хўжалиги учун ўтган йил сермаҳсул бўлди. Хўжалик пахтакорлари мавжуд 2660 гектар ернинг ҳар гектаридан режадаги 28 центнер ўрнига 31 центнердан ҳосил етиштиришди.

Барча майдонлар қисқа вақт ичида шудгорланди. Айни кунларда хўжалик далаларида қишки дала ишлари қизғин. Минг тоннадан зиёд маҳаллий ўғит ташиб чиқарилди. Ариқ-зовурлар тозаланди. Мана, бир неча кундирки, суғориш ишлари уюшқоқлик билан олиб бориляпти. Бу юмушда жами 70—80 киши иштирок этяпти. Кунига 50—60 гектар майдоннинг шўри ювилмоқда. Айниқса, бу ишлар Социалистик Меҳнат Қаҳрамони З. Имомбердиев, ССЖИ Давлат мукофоти лауреати А. Турғунов, Х. Бозоров, М. Холматов бошлиқ агроучастка ва бригадаларда жадал олиб бориляпти.

Т. ТОШПЎЛАТОВ.
Задарё ноҳияси.

Мамлакат бўйлаб

КАМАЗ— ФАҚАТ ЮК МАШИНАЛАРИ ЭМАС

● ҚОЗОН. КамАЗ акционерлик жамиятида ихчам тракторларнинг тажриба туркуми тайёрлана бошлади. 25—30 от кучига эга бўлган, дизель ёнилғиси билан ишлайдиган мотор тезликни соатига 3 километрдан 25 километргача етказа олади. Трактор ниҳоятда чаққон ҳаракатланади, унинг тўрттала ғилдираги — ҳаракатлантирувчи ва бошқарилувчи ҳисобланади. Унинг тахминий нархи — 7—10 минг сўм. Бундай машиналар ишлаб чиқаришни тезлаштириш мақсадида КамАЗ Ленинграддаги «Киров заводи» бирлашмаси билан қўшма корхона ташкил этмоқчи.

ТАЛАБ БОР, ТАКЛИФ ҲАМ БОР

● ЖАБИНКА (Брест вилояти). Маҳаллий «Родина» жамоа хўжалигида янги корхона пайдо бўлди. Бу Жабинка райони қишлоқларининг кўпгина аҳолисида янги уйларга тезроқ кўчиб ўтишга умид уйғотди. Бу ерда йилига уч минг куб метр керамзит-бетон блоклари тайёрлай оладиган цех ишга туширилди. Жамоа хўжалиги усталари ўзлари бундай блокларни қолиплайдиган поток линиясини ўрнатдилар, қуритиш хонасини жиҳозладилар ва ҳозирги кунда кўплаб талаб қилинаётган бу маҳсулотни ишлаб чиқаришга киришдилар.

ТИКАНСИЗ ЧАКАНДА

● ХОРУҒ (Тожикистон ССЖ). Помир ўрмон хўжалиги бирлашмаси ходимлари уч йил муқаддам Ишкошим дарёси қайиридаги тошлоқ ерларда бунёд этган чакандазорлардан дастлабки ҳосил йиғиб олинди. Жумҳурият қайта ишловчи корхоналарига йигирма тоннадан кўпроқ мева жўнатилди. Ўрмончилар бунёд этган экинзорларда Помир биология илмгоҳи олимлари тоғ дараларининг биридан топган тикансиз чаканда нави ўстирилмоқда. Унинг мевалари жуда сермой. Илмгоҳ ходимлари кўчатхона барпо этишган. Бу ерда шу қимматбаҳо нав кўчатлари етиштирилади. Чаканданинг тикансиз нави Тожикистоннинг бошқа тоғли районлари учун ҳам истиқболли бўлиб чиқди.

(ТАСС).

• ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ПРОКУРАТУРАСИДА

Қонун қандай амал қилмоқда?

● Жумҳурият прокуратурасининг ҳайъати «Соғлиқни сақлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССЖ Қонуни амалда қандай қўлланилаётганлиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқди. Таъкидлаб ўтилганидек, бу Қонуннинг ижроси ғоят зўр диққат-эътиборни талаб қилади.

Табобат ходимларининг хатти-ҳаракатлари, уларнинг ўз хизмат бурчини бажаришга бепарволик билан қараши, шу жумладан, оғир оқибатларга олиб келган бепарволигидан шикоятлар сони камаймаяпти.

Даволаш-профилактика муассасаларининг моддий-техника базаси ёмонлиги аҳволни тағин ҳам чигаллаштирмоқда. Ана шу мақсадга ажратилган сармоялар Тошкент, Самарқанд, Жиззах вилоятларида, Қорақалпоғистонда, жумҳурият пойтахтида жуда сусткашлик билан ўзлаштирилмоқда. Ўтакетган хўжасизлик ҳам ишга катта таъсир қилмоқда — соғлиқни сақлаш системасида жами 1,2 миллион сўмлик 514 та асбоб-ускуна ўрнатилмаганлиги аниқланди.

Тиббий муассасаларнинг айрим раҳбарлари қонун қоидаларини менсимаслиги фактлари қайд этилди. Юқумли касалликларнинг айрим турлари билан касалланиш ҳоллари жуда кўп, озиқ-овқатдан заҳарланиш, шунингдек, пестицидлар билан булғанган маҳсулотлардан заҳарланиш кенг тарқалган.

Ҳайъат шундай хулосага келдики, бундай бузилишлар прокурор назорати бўшаштириб юборилганлиги натижасида юз бермоқда. Сўнгги икки йил ичида Наманган ва Андижон вилоятларидан ташқари бошқа вилоятларда қонуннинг бажарилишини текшириш ҳатто режалаштирилмаган, ҳайъат мажлисларида муҳокама қилинмаган.

Тегишли прокурор назорати йўқлиги сабабли соғлиқни сақлаш идоралари материалларни расмийлаштириш ва тергов идораларига топшириш тартибини бузмоқдалар. Қашқадарё, Тошкент, Самарқанд вилоятларида, Тошкент шаҳрида табобат ходимлари айби билан одамларнинг вафот этиши тўғрисидаги материаллар яшириб қўйилганлиги аниқланди.

Шу билан бир вақтда прокуратура органларининг ходимлари бу ишларни кўриб чиқиш чоғида сансалорликка ва камчиликларга йўл қўймоқдалар. Кўпинча жиноий иш қўзғатишни рад этиш тўғрисида бевақт қарорлар қабул қилинган. Бундай ҳоллар Фарғона, Бухоро ва Самарқанд вилоятларида юз берганлиги қайд этилди, уларнинг сабаблари очиб ташланди.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик сони кўп бўлишига қарамай, жойлардаги прокуратура органлари соғлиқни сақлаш ва ички ишлар идораларида — санитария милициясида маъмурий қонунларнинг ижросини назорат қилишни унутиб қўйганлар. Сўнгги йилларда бу жойларда ҳатто текшириш ўтказиш ҳам режалаштирилмаган. Ҳатто жумҳурият прокуратураси топшириқ бергандан сўнг ҳам кўп ҳолларда текшириш номигагина ўтказилган. Ўзбекистон ССЖ маъмурий-қонунбузарлик тўғрисидаги Қонунини ижро этиш билан боғлиқ вазифалар жойларда бажарилмай қолмоқда. Кўп ҳолларда бунинг сабаблари ана шу иш зиммасига юклатилган мансабдор шахслар ҳуқуқий маданиятининг пастлигида, прокурор назоратида системанинг йўқлигидадир, деб таъкидлашди ҳайъат мажлиси қатнашчилари.

Шунингдек, ҳайъат қариялар, ногиронлар ҳамда болалар уйлари ва интернат-мактабларда яшаётган балоғатга етмаган ўсмирларнинг ижтимоий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳақидаги қонунларнинг ижроси тўғрисидаги масалани муҳокама қилди. Бу тоифадаги кишилар энг кам ҳимоя қилинган.

Тарбияланувчилар саломатлигини сақлашга тегишлича эътибор берилмаяпти. Ошхоналарнинг тозалиги ташвиш уйғотмоқда. Овқат бериш нормаси камайтирилмоқда, бу таомларнинг тўйимлилиги етарли эмас. Буларнинг ҳаммаси яхши ташкил этилмаган тарбиявий ишлар билан қўшилиб, ўсмирларнинг интернат мактаблар ва болалар уйларидан қочиб кетишига сабаб бўлмоқда. Бироқ болалар уйларининг раҳбарлари тарбияланувчиларни қидириш ва ўқув юртларига қайтариш чораларини кўрмаётирлар, бир қанча ҳолларда эса тарбияланувчиларнинг қочиб кетганлиги ҳақида ҳатто ички ишлар органларига хабар қилмаётирлар. Ўсмирлар узоқ вақт назоратсиз қолиб, ҳуқуқбузарлик ва жиноят йўлига кирмоқдалар. Фақат тўққиз ой ичида турли ҳуқуқбузарликни содир этганлиги учун болалар уйлари ва интернат мактабларнинг 487 ўқувчиси балоғатга етмаганлар ишлари инспекциясига келтирилган.

Пенсионерлар ва ногиронларнинг ҳуқуқларини кўплаб бузиш ҳоллари аниқланди. Бу айниқса, автомашиналарни, ер участкаларини, қурилиш учун ссудани тақсимлашга тааллуқлидир. «Меҳр-мурувват» тармоқ дастурининг ижтимоий хизмат кўрсатиш ҳудудий марказларини ташкил этиш, ёлғиз қарияларга ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга ёрдам бериш, «Протезчи» жумҳурият саноат бирлашмасининг бўлимларини қуриш каби кўпгина бандлари бажарилмаган. Буларнинг ҳаммаси 1990 йилда амалга оширилиши керак эди.

Шунга қарамай, бу соҳадаги прокурор назорати фақат самарасиз текширишлар ўтказишдан иборат бўлиб қолган. Прокурорлар одатда дастурни амалга ошириш билан боғлиқ масалаларни ҳал этишга ҳар томонлама ёндашишни ўз олдиларига вазифа қилиб қўймаганлар, кексалар ва ногиронларнинг ижтимоий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасида қонунийликнинг ҳолати тўғрисидаги маълумотларга эга эмаслар, улар фуқароларнинг прокуратура идораларига тушаётган шикоятлари ва аризаларини таҳлил қилмаганлар.

Прокуратура ҳайъати қабул қилинган қарорда ана шу барча салбий ҳодисаларга баҳо берди, йўл қўйилган камчиликлар ва нуқсонларни тугатиш юзасидан аниқ чора-тадбирларни белгилади.

(ЎзТАГ).

Ҳунарлининг қўли гул

Ўтган йилнинг октябрида Тошкент халқ амалий санъати музейида Андижон бадиий буюмлар фабрикаси ва касаначилар ишлаб чиқарган маҳсулотлар кўргазмаси бўлди. Унда 86 хил маҳсулот намойиш қилинди: қўлда тикилган гулкўрпа, эркаклар, аёллар ва болаларнинг ўн хил дўпписи, барқут чакмонлар, гулли рўмоллар, зардевор, келин кўйлаклари, болалар тўни, қалпоқчалари ва ҳоказолар.

Мен кўргазмага буюк аллома Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг ипак билан тикилган суратини олиб бордим. Бу сурат кўргазмада юқори баҳо олди. Менга 500 сўм миқдорида пул мукофоти беришди. Чет элдан келган меҳмонлар суратни 2,5 минг сўмга сотиб олмоқчи бўлишди, бермадик. Уни Бобур музейига топширдик. Суратни яратишда фабрикамизнинг бош рассоми Абдуллажон Жўрабоевнинг ҳам ҳиссаси бор. У селон материалга қалам билан Бобурнинг суратини чизиб берди. Кўргазмада касаначилардан Х. Давидова, Ш. Алқосимова ва бошқалар попопда тиккан чойшаблар учун иккинчи ва учинчи ўринларни олдилар.

Мен фабриканинг касаначилар цехи билан алоқа боғлаганимга 28 йил бўлди. Материалларни фабрикадан олиб уйда тикаман. Бўш вақтимда цехга келиб ҳаваскор касаначиларга тикувчиликни ўргатаман. Кейинги йилларда юздан ортиқ шогирд тайёрладим. Ҳозир шогирдларим Н. Ҳакимова, Ҳ. Қўзиевага ҳунар ўргатяпман. Улар ёстиқ жилдларига гул солишяпти.

Касаначилар тайёрлаб келган маҳсулотни фабрикада Н. Фахриддинова қабул қилиб олади. Унинг ўзи ҳам касаначиликдан чиққан. Фабрика касаначиларга керакли материаллар, ип, газмол етказиб беради. Энг яхши касаначилар 300 сўмга етказиб маош оладилар. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳозир 25 хилга етди. Янги йилда яна тўрт хил маҳсулот ишлаб чиқариш ўзлаштирилади. Бундан ташқари матога таниқли кишиларнинг суратини тикишни кенг йўлга қўймоқчимиз.

Оминахон МАЛЛАБОЕВА.
Андижон бадиий буюмлар фабрикасининг касаначи ишчиси.

● Андижон вилоят ижрокомидан хабар қилишларича, вилоят маҳаллий саноат бошқармаси касаначиликни ривожлантиришга алоҳида эътибор беряпти. Бошқарма раҳбариятининг ташаббуси билан Андижон шаҳрида касаначилик фабрикаси очилган. Унинг Қўрғонтепа, Москва ноҳияларидаги Ойим, Булоқбоши қишлоқларида филиаллари ташкил этилди. Бу корхоналарда икки мингдан зиёд касаначи меҳнат қилмоқда.

«Ҳар бир одам совет кишиларининг ҳозирги авлоди олдидагина эмас, айни вақтда бизгача бўлган ва келгусида қўлимиздан эстафетани қабул қилиб оладиганлар олдида ҳам ўз масъулиятини ҳис қилмоғи керак».

(ССЖИ халқ депутатлари тўртинчи Съездида билдирилган фикр).

Усмон ЮСУПОВ.

ҚАЛБДАГИ ЗИЁ

• ОЧЕРК

Элликдан ошгандан кейин киши хаёлпараст бўлиб қолар экан. Ўтган-кетган яхши-ёмон кунларини ўйлайди, дўст-ёронларини бирма-бир кўз олдидан ўтказади. Коммунист Оллониёз Ўтаниёзов ҳам ҳозир ана шундай кайфиятда. Ўзини овитиш учун у кечалари алламаҳалгача телевизор кўради. Ҳамма ёқда алғов-далғов, ур-сур, етишмовчилик. «Одамлардан инсоф қочди, меҳр-оқибат йўқолмоқда», — кўнглидан ўтказа бошлайди у.

Хаёл Оллониёз муаллимни олис-олисларга олиб кетади. 1943 йил. Қаҳратон қиш. Узоқ юртларда даҳшатли уруш давом этмоқда. Ўшанда Оллониёзлар оиласи Қорақалпоғистоннинг «Халқобод» давлат хўжалигида истиқомат қиларди. Кутилмаганда Ўтаниёз ака кўнгиллилар қатори урушга кетадиган бўлиб қолди.

— Қишли-қировли кун бўлмасаям кошкийди! — деди эрига Жумагул опа. — Жўжавурдай жонмиз, тирикчилигимиз не кечади?! Талабгор бўлиб кетяпган эмишсиз-а!

Ўша кунларда ўз жонининг ҳузурини кўзлаб армия хизматидан қочиб юрган «азамат»лар ҳам бўлганди. Кейинчалик уруш тамом бўлиб, мамлакат бўйича умумий авф эълон қилинганда, улар юзага чиқишган, уялмай-нетмай элга аралашиб кетишганди. Ватан, дея жанг майдонида жон берган отасини ўйлаганда Оллониёз шуларни ҳам эсга олади, эсга олади-ю, юрак-бағри эзилиб кетди.

Онаси билан бир қаторда Оллониёз сингиллари Турдигул ва Ободонни оқ ювиб, оқ тарадди, ўкситмади. Ҳали-ҳали эсида. Ўшанда у Карл Маркс номли мактабда ўқир эди. Бу ерда биринчидан тўртинчи синфгача бор, холос. Оллониёз ва унинг синфдошлари битирувчилар ҳисобланади. Мактабда ўқувчилар қилса бўладиган нима иш бўлса, ҳеч иккиланмай бажаришади. Оллониёзнинг ташаббуси билан мактабда тимурчилар командаси тузилди. Улар дарсдан бўш пайтларда қаровчиси бўлмаган қарияларга уй ишларида ёрдам беришадиган бўлишди.

Оллониёз Ўтаниёзов Қорақалпоғистон давлат педагогика билимгоҳининг инглиз тили факультетида ўқиб юрган чоғларини ҳам бот-бот эслаб туради. Бу пайтда уларнинг оиласи «Нукус» давлат хўжалигида яшарди.

Қиш. Изғирин юзларни чимчилайди, адил кўчанинг икки томонида саф тортиб турган баланд-баланд теракларнинг шохларига урилиб, ҳуштак чалади. Оллониёз гурс-гурс одимлаб шу йўлдан борарди. Эгнида қора пальто, бошида қоракўл қулоқчин. Кўп ўтмай у ўз ҳовлисига кирди. Ўғлининг ҳаяллаб қолганидан хавотирланиб ўтирган она кўнгли чароғон бўлиб кетди.

— Бормисан, Оллониёз болам?!

— Имтиҳонларни яхши топширдингизми, ака? — сўради Турдигул билан Ободон.

— Ҳаммаси аъло!

— Нималарни ўйлаяпсан, ўғлим? — сўради она.

— Қишки таътилни «Кегайли» совхозида ўтказсам дейман. Деҳқонларга қарашиб юбормоқчиман.

Оила Кегайлига Оллониёзни очиқ чеҳра билан кузатди.

Шу куни кечқурун Оллониёз давлат хўжалиги раҳбарлари билан учрашиб, дала ишларида қарашмоқчи бўлиб келганини айтди. Эртасига эрталабдан бошлаб хўжалик шофёри билан бирга юк автомашинасида далага маҳаллий ўғит чиқаришга киришди.

Оллониёз ёзги таътил кунларини ҳам «Кегайли» давлат хўжалигида ўтказганди. Чопиқ қилди, ғўза суғорди... Топган даромадини уйига олиб кетмади. Бозорбой Жуманиёзов, Улжон Турсунова сингари қаровчиси йўқ кексаларга улашиб берди.

— Ота-онангга минг раҳмат, умрингдан барака топ,— деб дуо қилишганди қариялар ўшанда.

«Олтин олма, дуо ол, дуо олтин эмасму?!» — деган сўзни кўп эшитган Оллониёз. У Кегайлидан қайтгач «Нукус» давлат хўжалиги чорваси учун хашак тўплаш мақсадида икки ўртоғи билан бирга Чўртанбой тўқайига отланган эди.

Тўқай. Қуёш ботган. Чивинлар сивизға чалади. Чигирткалар чириллайди. Азаматлар куни кеча ўзлари қурган пашшахонада чой ичиб ўтиришибди.

Уч ўртоқ аҳиллик билан ишлаб, ўн кун деганда янтоқдан баланд тепадек-тепадек икки ғарам ҳосил қилишди.

Бундай хайрли ишлар Оллониёзни эл назарига туширди.

...Қишлоқда Ойсанам момо билан Тиловмурод бобо деган чол-кампир яшар эди. Уларнинг ёлғизгина ўғиллари Сулаймон урушдан қайтмаганди. Қариялар: «Сулаймон ўлгунча биз ўлсак бўлмасмиди?!» — деб йиғлашгани-йиғлашган эди. Бундан хабар топган Оллониёз Тиловмурод бобонинг уйига тез-тез келадиган, чолу кампирнинг ҳолидан хабар оладиган бўлди. Бобо қувониб:

— Сулаймон ўғлим тирилиб келди. Умрингдан барака топ, бўтам! — дерди.

Унга қўшилиб Ойсанам момо ҳам Оллониёзни дуо қила кетарди.

Оллониёз бирор ёққа кетгудек бўлса, сингилларига ва онасига:

— Тиловмурод бобом билан Ойсанам момомдан хабар олиб туринглар, — деб тайинларди. Улар ҳам Оллониёзнинг йўқлигини билдиришмасди.

Оллониёз Чўртанбой тўқайидан янтоқ чопишдан қайтгач, бир кун ҳордиқ чиқарди-да, кетмон кўтариб, Тиловмурод бобонинг уйи олдидаги ташландиқ майдонга борди. Икки бўйра келадиган ерни майдалаб чопдида, сув қуйиб, ғишт қуйиш учун лой қора бошлади. Шу пайт Тиловмурод бобо келиб қолди.

— Ҳорма, Оллониёз!

— Саломат бўлинг!

— Нима қилмоқчисан, бўтам?

— Иморат солмоқчиман.

— Кимга?

— Кейин биласиз.

...Иморатга керакли нарсаларни қўни-қўшнилар беришди. Куйбишев номли мактаб ўқувчилари эса ҳашарга келишди. Кунлар ўтиб, уч хонали уй тайёр бўлди. Унга Тиловмурод бобо билан Ойсанам момони кўчириб киритишди.

Педагогика билимгоҳининг охирги курсида ўқиётганида Оллониёз Ўтаниёзов Тўрткўлдаги «ВЛКСМ 40 йиллиги» мактабига практикага борди. Инглиз тилидан дарс бера бошлади. Тўққизинчи синфга раҳбар қилиб тайинланди.

Эртаси куни Оллониёз талабаларидан бирини олди-да, ўзи раҳбар бўлган ўқувчиларнинг уй шароитлари билан танишиб чиқди. Кейин колхоз раисига учрашди.

— Хўш, ўртоқ Ўтаниёзов, хизмат? — сўради раис.

— Ўзим раҳбарлик қилаётган синф ўқувчилари билан маслаҳатлашдим, — сўз бошлади Оллониёз. — Ҳамма хонадонда мол бор, демак, маҳаллий ўғит ҳам бор. Машина берсангиз далага ташиб чиқарардик.

Кутилмаган «совға»дан раис жуда хурсанд бўлди.

Шу куни автомашина қишлоқ билан дала ўртасида тез-тез қатнаб турди. Бу иш бир неча кун давом этди. Ўқувчилар ўзлари ишлаб топган пулга синф хоналарини безатишди.

* * *

Оллониёз Ўтаниёзов олий ўқув юртини аъло баҳоларда битиргач, ўз уйи яқинидаги Куйбишев номли ўрта мактабда ўқитувчилик қила бошлаган эди. Мана шунга ҳам чорак асрдан ошибди. Эсини танибдики, у ўзини эмас, ўзгаларни ўйлайди, ўзгалар ғамида елиб-югуради, куйиб-пишади. Оллониёзнинг ўз маблағи, куч-ғайрати билан ўттизта уй-жой, иккита болалар боғчаси, иккита тиббий пункт, кутубхона ва мактаб қургани ҳақида «Комсомольская правда» рўзномасида ҳам ёзишган.

Яна тонг отди. Оллониёз муаллим оиласи қучоғидан чиқди-да, қадрдон мактаби томон йўл олди. Совуқ ҳаддидан ошган. Нафас олиш қийин. Об-ҳаво ҳам, одамлар ҳам аввалгиларга ўхшамайди. Бир замонлар айқириб оқадиган Амударёда сув тобора камайиб бормоқда. Олисда она Орол жон талвасасида инграйди. Қорақалпоқ элининг чин фарзанди Оллониёз Ўтаниёз ўғли эса ўз эътиқодида собит турибди.

Не-не «доно»лар унинг устидан кулишди. Барибир Оллониёз ўзининг саховат тўла йўлидан қайтмади. Унинг кўнглида ҳеч сўнмайдиган нур бор, қуёш бор! Бу нур билан у яна кўплаб ёрдамталаб инсонларнинг дилларини шод, уйларини обод этади.

Ҳа, умид билан яшайди одам!

• Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги олдидан

«Шараф ва улуғлик осмонининг қуёши»

Навоий ижодидан баҳраманд ҳар бир инсон маънавий баркамоллик сари юз тутади, халқ дарди билан яшаш илмини ўрганади.

Алишер Навоий буюклигининг бир далили шундан иборатки, халқимиз маънавий-ахлоқий покланиш кезларини кечираётган шу кунларда ҳам у асрлар оша мадад қўлини чўзиб турибди.

Бу йил халқимиз ҳаётида унутилмас фасл — НАВОИЙ ЙИЛИ.

Дарҳақиқат, «шараф ва улуғлик осмонининг қуёши, дунё буюкларининг пешвоси, яхши хулқлар манбаи...», «давлатли Олий ҳазрат», «Олий хулқли Амир», «Ҳидоят Насабли Амир» (Хондамир), «Ҳазрати Мир» (Восифий) Алишер Навоийнинг ҳам ижодий меросини, ҳам ибратли ижтимоий фаолиятини, ҳам халқпарвар инсон сифатидаги ҳаётини ўрганиш НАВОИЙ ЙИЛИда адабий жамоатчилик ва халқимиз олдида турган энг муҳим ва муқаддас вазифалардан.

Шу мақсадда муштарийларимиз эътиборига Алишер Навоийнинг халқпарвар ва нозиктаъб инсон сифатидаги фазилатларидан ҳикоя қилувчи баъзи ибратли воқеаларни ҳавола қилишни лозим топдик.

МЕҲРИБОНЛИК ВА МАРҲАМАТ БАЁНИДА

IV ҳикоя

Бир навбат, Султони Саид амирларидан бир тўдаси Жаҳ-жаҳ атрофида Султони Соҳибқирон аскарларидан бир бўлагини урушдан сўнг асир олиб, ўлдириш ва бошларини ўз подшоларига юбориш учун уларни ўзаро тақсим қилиб олдилар.

Ҳазрати султоннинг яқин дўсти ва давлатли Олий ҳазрат Мирзобек Амир Султон Ҳасан Арҳангий ўғли билан бирга ўша аскаргоҳда эди. Қисқаси, асирларнинг икки нафарини Амир Султон Ҳасанга олиб келдилар, у ерда амирнинг ўзи йўқ эди. Олий ҳазрат шу жойда Мирзобек билан ўтиришган эди. Товачи (хабарчи) у икки кишини келтириб, дарҳол ҳар иккисини ўлдириб, бошларини юборингиз, деди. Олий хулқли Амир бу ҳолни кўриб, аҳволи ўзгарди ва Мирзобекка, мен уруш майдонининг фалон жойида бир ўлдирилган кишини кўрдим, жаллодга бир-икки танга беринг, унинг бошини келтирсин, асирлардан бирининг ўрнига ўтказсин, деди. Мирзобек эса буйруққа амал қилиб, бу билан Олий ҳазрат бир кишини қутқарди. Энди иккинчисини қайси йўл билан қутқариш фикрида эди, шу пайтда тўсатдан товачи етиб келиб, асирнинг бирини ўлдирмангиз, бир бош етади, деди. Шунга биноан, уруш майдонидан келтирилган бир бошни топшириб, ҳар икки кишини озод қилиб юбордилар.

VI ҳикоя

Соҳибқирон бир йили Марв шаҳрида қишлаганларида олам улуғларининг паноҳи ҳам бирга эди. Бир фохта (ғуррак) Олий ҳазратнинг чодирига кириб юрди, ҳеч ким унга халақит бермагани учун у ерга уя ясаб тухум ҳам қўйди. Сайёралар подшоҳи (қуёш) ҳут қишлоғидан иззат ва шараф манзилига юриш қилгач, Султони Соҳибқирон ҳам Ҳирот пойтахтига йўналмоқчи бўлди. Фохта эса ҳали тухумни очмаган эди. Давлатли Олий ҳазратнинг зотий шафқат ва табиий марҳамати шуни тақозо қилдики, фохта тухум очиб, болаларини катта қилгунча чодирни қимирлатмай, шундай қолдирилсин. Бинобарин, Хожа Ҳасан Бахтиёрга — у чодирни муҳофаза қилиб туришни ва фохта болаларини учириқ қилгандан кейин хизмат ҳақи учун чодирни ўзи олиб кетишини буюрди. Мазкур Хожа ҳам бу ишни қабул қилиб, у жонивор ўз болаларини катта қилиб олиб кетгунча кузатиб турди.

VII ҳикоя

Бир куни ҳидоят насабли Амир аср намозини адо қилгандан сўнг, кундалик одатга қарши, намозда бўлмаганларни суруштиришга киришмай, тез суръат билан ўзининг хусусий боғчасига қараб йўлланди ва бирор жойда тўхтамасдан етиб борди. У чоқда Амир олдида бўлган одамлар ҳайрон бўлишди. Олий ҳазрат улардаги бундай фикрни англаб, гавҳар сочувчи тил билан шундай деди:

— Мен масжидга келаётганимда, фалон жойда таҳорат қилган эдим, намоз сафида турганимда елкамда бир чумоли кўрдим. Билдимки, таҳорат қилган жойда у менга илашган экан. Мабодо у менинг елкамдан тушиб, озор топса ва ўз уясининг йўлини тополмаса ва шу сабабдан уволига қоларман деб қўрқдим. Шунинг учун намоздан кейин тезлик билан таҳорат олган жойга бориб, уни уяси оғзига қўйдим ва озор етказиш ташвишидан қутулдим.

Олий ҳазратнинг хизматидагилар бу ҳикояни эшитгандан кейин, унинг ғоят раҳмдиллигидан ҳайрат денгизига чўмдилар ва тилларини дуога ва раҳматлар айтишга очдилар.

ХОНДАМИРнинг «Макоримул-ахлоқ» асаридан.

АМИР АЛИШЕР МИЗОЖИ НАЗОКАТИ ВА ЛАТОФАТИНИНГ ЗИКРИ

Соҳибдородан нақл қилишларича, у дедилар, бир куни Мир дўстлари билан суҳбат қуриб ўтирарди. Фозилу шоир, надимлари шу ерда йиғилган эди. Каминага дедилар: «Ҳазрати маҳдум устод... анчадан бери беморлар. Мен у кишини иёдат (ҳол сўраш) қилолмадим. Бориб, узрхоҳлик қилсангиз». Мен чиқиб кетишим билан таом тортилибди. Таомдан сўнг мажлис аҳли Ҳазрати Мирнинг кўпчилик олдида кўнгиллари беҳузур бўлиб, ёлғизлик талаб қилиш одатлари хотирларига келиб... бир-бирига боқишиб, ўринларидан турдилар-да, ташқарига чиқдилар. Мирзо шу куни суҳбат ва улфатчиликни қўмсаб турган эканлар. Ташқарига чиққан жамоага қараб, Мир ғазаб ва эътироз билан дедилар: «Ҳар ҳолда Алишернинг уйи ошпазлар дўконию Алишер эса ошпаз экан-да. Ҳарифлар келадилару ош еб кетаверадилар...».

Мен етиб келдим. Мирнинг камоли жаҳллари чиқиб турганиданми, мени мавлоно ва устод ёнига иёдатга юборганлари хотирларидан кўтарилибди, дедилар: «Ана, эй Соҳиб, сенга нима бўлди. Ошдан кейин ёнимда бирпас турмайсан! Ё сен ҳам манави паст, нафс кетидан юрувчи одамларга тақлид қилмоқчимисан?» Мен тиз чўкиб, дедим: «Маҳдум, одам бадани сиҳату касал бўлиб турар экан, малаксимот зотингиз сиҳату саломат бўлсин! Душманларингиз жисми ҳамиша касалу иллатлар макони бўлсин! Офтобдек мунаввар хотирингизга махфий қолмасинки, сиз бу фақирни охунд иёдатга юборган эдингиз чамаси!»

Шундай деб изо беришим билан Мир шуъладек қизишиб кетдилар. Безовта бўлиб, ўтириб-тура бошладилар. «Шундай одамлар билан ошначилик ва масоҳиблик қилувчига лаънатлар бўлсин», дедилар. Шундай эътирозли бир ҳолда ўринларидан туриб, ҳарамларига кириб кетдилар. Мен ўша ерда туриб қолганларга қарадим: дўстларим, кўряпсизларми, қандай балоларга қолдик...

Алқисса, жонимдан тўйган бир ҳолда уйга қайтдим. Пешин намози пайти одатдагидек Мирнинг мулозаматига келдим. Мир бинафшазорда турган эканлар. Менга кўзлари тушиши билан бинафшадек терс ўгирилиб олдилар. Юзларига тўғри бўлишга шунча уринсам ҳам, барибир, ўзларини олиб қочавердилар. Уйимга қайтиб кетдим. Эртасига келсам, яна ўша муомала қайтарилди. Ўзимча энди кетсам қайтиб келмаганим бўлсин, деб жазм қилдим. Шу фикрни хотирга келтиришим билан «давлат арбоблари худо илҳомини олган кишилардир», деганларидек, шу маъни малҳами каби мени чақириб, дедилар: «Эй, Мавлоно Соҳиб, ғалат ва хатога йўл қўймаслик парвардигоргагина раводир. Мен камоли ғазабим туфайли сени устоз охунд иёдатига жўнатганимни фаромуш қилгандурман. Сенга эътироз билдирдим. Тиз чўкиб, ҳаммага билдириб, шуни айтишинг ва Алишерга нима бўлдийкин, қариб ақлдан озибдими, деб ҳамманинг кўзи олдида мени шарманда ва хижил қилишинг лозиммиди? Дўстлик олами нима бўлди? Ўтиниб қўйсангу менинг бу хатоимни беркитсанг ва мени одамлар ҳайратига сабабчи бўлишдан сақласанг бўлмасмиди?!»

Мавлоно Соҳибдоро инсофга келиб, дарвоқеъ ҳақиқат Мир томонда эди, хато мендан ўтган, деди.

Зайниддин ВОСИФИЙнинг «Бадоеъул вақоеъ» китобидан.

власть должна проявить внимание к положению учительства! Мы настолько приучили себя к обращениям и обещаниям на эту тему, что, столкнувшись, наконец, с реальным делом, теряешься. Уж не розыгрыш ли это?

не можем понять, почему спрашиваете о том, о чем уже знает весь Узбекистан.

СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА

УЗБЕКИСТАНСКИЙ ПРОРЫВ

Для начала поехал в область. Сошел в поселке Кибрай, административном центре Орджоникидзевского района. Где-то рядом с автостанцией должна быть школа — то и дело попадаются ребятишки с ранцами.

По пути наткнулся на магазинчик. На витрине — ученические наборы, фломастеры, импортные шариковые ручки и — тетради. Купил несколько штук — без талонов, без очереди. Рядом продают школьную форму, детскую одежду и обувь. После московских прилавков режет глаз. Я это к

Решающую роль, объяснили, играет позиция первого секретаря ЦК Компартии республики И. Каримова. Став Президентом, он издал целый ряд «социальных» указов. По одному из них получили в собственность квартиры ветераны войны, по другому повышена стипендия студентам.

Педагоги — первая (и пока единственная) профессиональная категория людей, кого коснулись серьезные льготы.

С 1 сентября 1990 года в среднем на 35% повышена зарплата 72 тысячам учителей начальных (I—IV) классов. Это сделано за счет снижения их учебной нагрузки с 20 до 14 часов в неделю.

«ШОКОВАЯ ТЕРАПИЯ»?

Правительство категорически против

А РЫНОК?

ВАРИАНТ САМОЗАЩИТЫ

деляются земельные участки и дается возможность

ведомствах. И тому есть объяснение: отдать документы на

• Иттифоқ матбуоти Ўзбекистон ҳақида

ЭЪТИРОФ

«Ўзбекистон ССЖ Президентининг Фармонига мувофиқ жумҳурият ўқитувчиларининг иш ҳақи оширилди, улар истиқомат қилаётган уйлар ва хонадонлар шахсий мулк сифатида топширилаётир».

«Учительская газета»нинг янги йил арафасидаги сонлардан бирида эълон қилинган «Ижтимоий ҳимоя» рукўни остида «Ўзбекистоннинг ёриб ўтиши» мақоласи ана шу сўзлар билан бошланади. Рўзнома мухбири жумҳурият мактабларида бепул нонушта берилаётганлиги, ҳар бир болага 15 тийиндан сарфланаётганлиги, бу кўпболали оилалар учун иқтисод бўлаётганлигини қайд этади. 1990 йил бошидан муаллимлар учун шаҳар жамоат транспортида бепул юриш жорий этилди.

Мухбир ёзади: 1990 йил 1 сентябрдан бошлаб 72 минг бошланғич (I—IV) синф ўқитувчисининг иш ҳақи ўртача 35 фоиз оширилди. Бу билан ўқув соати режаси ҳафтасига 20 соатдан 14 соатга камайтирилди.

1991 йил 1 январдан 230 мингдан ортиқ юқори синф ўқитувчилари (V—XI) нинг иш ҳақи ўртача 15 фоиз оширилади. Бу ҳам ўқув соатини ҳафтасига 18 соатдан 14 соатга камайтириш ҳисобига эришилади.

Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, жумҳурият Президентининг Фармонларини амалга ошириш учун ҳар йили қўшимча 190 миллион сўм зарур бўлади. Демак, эртамиз, Ўзбекистон келажаги ўйланса бундай маблағни сарфлаш айни муддаодир.

Иттифоқда чиқадиган ўқитувчилар рўзномаси жумҳуриятимизда яхшилик томон қўйилган одимни ўз вақтида англаб, дастлабки дил сўзларини қайд этди.

Жумҳуриятимиз ҳақидаги эътироф кўпаяверсин, деймиз.

Йўловчилар учун қулайлик

Янги йил арафасида Қарши шаҳрида йўловчилар учун яна бир қулайлик яратилди. Бу ерда янги темирйўл вокзали биноси фойдаланишга топширилди.

Вокзал биносида кутиш зали, патта олиш заллари, меҳмонхона, оналар ва болалар хонаси, ресторан, қаҳвахона, почта-телеграф, шаҳарлараро телефон алоқаси ва бошқа хизмат турлари ташкил этилган. Йўловчилар учун зарурий маълумотлар олиш дисплей техникаси орқали йўлга қўйилган.

Ушбу вокзал комплекси лойиҳасини архитектор Р. Моисеев бошчилигидаги мутахассислар гуруҳи тайёрлаган. Уни «Кашкадарьястрой» тресты қошидаги «Фикр» кооперативи бунёдкорлари барпо этдилар. Бинокорлар ваъдани бажаришди: вокзал биноси қисқа муддатда қуриб битказилди.

СУРАТДА: вокзал бошлиғи Ш. Иброҳимов ва диспетчер Т. Жўраев иш устида.

Ш. ШАРОПОВ (ЎзТАГ) суратга олган.

Кўнгил ёруғ бўлса

Болалигимда онамдан бир эртак эшитгандим.

У кишининг айтишларича, ҳалол, диёнатли бир одам она дуосини олиш учун кекса онасини етти маротаба ҳажга кўтариб олиб бориб, олиб қайтибди. Онанинг оғзидан нима истак чиқса, ўшани муҳайё қилибди. Она ҳам ўғлидан рози бўлиб дунёдан кўз юмибди...

Кунлардан бир кун ҳалиги одамнинг кўнглига «Дунёда ҳеч кимдан қарзим йўқ, ҳатто онамдан ҳам. Зеро, ўғиллик бурчини рисоладагидан минг чандон ортиқ бажардим», деган такаббурона фикр келибди-ю бу ҳақда устозига мақтанишга журъат этибди. Шунда устоз:

— Э, нодон, ахир она қарзини адо этиб бўладими? — дебди. — Қулоқ сол, сен гўдак пайтинг қаҳратон қиш эди. Бетобланиб мурғак гавданг алангаю оташда қолганда онанг уч кечаю уч кундуз бешигинг тепасида бедор турди, — гапида давом этди устоз. — Учинчи куни аҳволинг яхшилангач, у бешигингга суяниб, бироз мизғиб қолди. Шу пайтда елкасидан чопони сирғалиб тушиб кетди. Аммо чарчаган онанг буни сезмади. Оқибатда қиш изғирини онангнинг ўпкасига таъсир қилди ва у хасталаниб қолди. Умрининг охиригача шу дард азобини чекиб ўтиб кетди. Наҳотки етти марта ҳажга кўтариб бориш билан шу заҳмат ўрнини босдим, деб ўйласанг?

Ёш бўлганим туфайли бу ибратли ҳикоя мағзини чақа олмаганман. Мана, ўнта фарзанд, невара кўриб уларни катта қилиш, эл-юртга муносиб фарзанд этиб вояга етказиш машаққатларини тортгач, оналикнинг қадри-қиммати қанчалик юксак эканлигини англаб етдим. Ўзимдан қиёс. Шаҳарда турамиз. Турмуш ўртоғим ҳам, ўзим ҳам зиёлилармиз. Маошга яшайдиган одамлармиз. Саккиз ўғил, икки қиз кўрдик. Уларнинг каттаси — Анваржон уйланган. Фарзанд кўрган. Ўзи босмахонада ишлайди. Энг кичигимиз — Дониёр эса 4 ёшда. Ака-опалари ортидан чопқиллаб юрадиган айни ширин пайти. Қатор ўғилларим уйланадиган ёшда. Абдуқаҳҳор армия хизматида. Хуллас, катта хонадоннинг қувончи ҳам, ташвиши ҳам катта бўлади, деганлари тўғри гап экан.

Кейинги пайтларда бозор иқтисодиётига ўтамиз, ҳамма нарсанинг нархи ошади, деганлари сайин ташвишимиз, хавотиримиз кўпайяпти. Хайриятки жумҳуриятимиз Президентининг кўп болали оилалар аҳволини яхшилашга қаратилган савобли фармонлари чиқди. Кўп фарзандли оилаларга имтиёзли шароитлар яратилди. Жумҳуриятимиз раҳбарларининг элга, оналарга ғамхўрлигидан бошим кўкка етди. Айниқса, Болтиқбўйи жумҳуриятларида озиқ-овқат маҳсулотлари баҳоси икки-уч баравар ошган пайтда бизнинг жумҳуриятда нон нархи илгаригидек қолиши хусусидаги қарор алоҳида ажралиб турибди. Бу халқнинг дилидаги иш бўлди. Ахир, нон нархининг оширилиши кўп фарзандли оилалар бюджетига катта зарба бериши тайин эди-да. Биз оналар бу хушхабарни эшитгач, дилимиз ёришди. Ҳа, оналарнинг кўнгли равшан бўлган мамлакатнинг келажаги порлоқ бўлади. Зеро, фарзанд камолидан хотиржам онанинг кўнгли ёруғдир. Оналарни эъзозлаган ҳукумат эса юртни, халқни эъзозлаган, унинг келажагини кўзлаган бўлади.

Онам айтган ҳикоя фарзанднинг ота-онага меҳр-муҳаббати чексиз ва таъмасиз бўлиши ҳақида эди. Жумҳурият раҳбарияти оналар турмуш шароитларини яхшилаш учун ана ўшандай таъмасиз, холис ва ҳалол ишларни амалга ошираётганлиги қувончлидир.

Эргашхон ШУКУРОВА,
Марғилон шаҳридаги 24-ўрта мактабнинг бошланғич синфлар бўйича илмий бўлим мудири, Қаҳрамон она.

Долзарб мавзуда суҳбат

УДДАБУРОНЛИК ТАЛАБ ЭТИЛАДИ

1990 йил ёзида Ўзбекистон ҳукумати таркибида хом ашё ва енгил саноат маҳсулотлари билан таъминлаш ҳамда сотиш бўйича Бош бошқарма тузилди. Унинг дастлабки қадамлари ва вазифалари ҳақида мухбиримиз Бош бошқарма бошлиғи Ш. Қ. ГАТАУЛИН билан суҳбатлашди.

— Жумҳуриятимиз Мустақиллик декларациясини эълон қилганини биласиз, — дейди Шомил Қодирович. — Энди биз ўз меҳнатимиз билан яратаётган бойликларимизга ўзимиз эгалик қиламиз. Мамлакатимиз, жумладан, Ўзбекистон ҳам аста-секин бозор иқтисодиёти қонуниятлари асосида ишлашга ўтмоқда. Хўш, ана шундай шароитда биз пахта, пилла, қоракўл тери, мўйна, умуман, барча турдаги хом ашё, енгил саноат маҳсулотларимизни Иттифоқдаги бошқа жумҳуриятларга, қолаверса, хорижий давлатларга қай тариқа сотамиз, улар билан қандай қилиб мол айирбошлаймиз, ўз жумҳуриятимиздаги корхоналарни шундай маҳсулотлар билан қай йўсинда таъминлаймиз? Ана шуларнинг барчаси Ўзбекистонимиз учун муҳим ҳаётий масалалардир. Зеро, биз заҳматли меҳнат билан тайёрланадиган барча турдаги хом ашё, енгил саноат маҳсулотларимизни бошқаларга сотишда ёки мол айирбошлашда алданиб қолмаслигимиз керак. Бунинг учун эса уддабуронлик, билимдонлик, омилкорлик талаб этилади. Шундай маҳсулотлар билан ўз жумҳуриятимиз корхоналарини ҳам бир текисда таъминламоғимиз лозим.

Шу боисдан ҳам Ўзбекистон ССЖ Президентининг Фармони ва жумҳурият ҳукуматининг 1990 йил 11 июндаги қарорига асосан Ўзбекистон ССЖ Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида хом ашё ва енгил саноат маҳсулотлари билан таъминлаш ва сотиш бўйича Бош бошқарма ташкил этилди. Жумҳуриятдаги халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарувчи корхоналарни белгиланган турдаги хом ашё ва маҳсулотлар билан тўла ҳажмда таъминлаш юзасидан истиқболдаги ва жорий масалаларни ҳал қилиш, режалаштирилган муддат учун истеъмолчилардан буюртмалар қабул қилиш, жумҳуриятда ишлаб чиқариладиган шундай маҳсулотлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, уларни мамлакатдаги бошқа минтақалар билан тенг қийматли айирбошлаш ҳамда чет элларга чиқариш юзасидан таклифлар тайёрлаш ва шу ишларни назорат қилиб туриш Бош бошқармамизнинг энг асосий вазифаларидир. Юқорида таъкидлаганим ҳукумат ҳужжатлари қабул қилиниши билан энди Ўзбекистон ССЖда ишлаб чиқариладиган пахта толаси ва чигитдан қолган тола, ипак пилла, табиий шойи, катта ва кичик чарм хом ашёси, қоракўл тери, пўстинбоп қўй териси ва мўйна хом ашёсининг ҳаммасини жумҳурият ичкарисига, мамлакатнинг бошқа минтақаларига ва хорижий давлатларга етказиб бериш юзасидан барча шартномаларни фақат бизнинг Бош бошқармамиз тузадиган бўлди. Шартномаларни тузишда эса, албатта, ушбу маҳсулотларнинг фойдаланиш меъёри ҳисобга олинади.

Кўриб турибсизки, зиммамиздаги масъулият юки залворли. Вазифаларимизни муваффақиятли уддалашимиз, таъбир жоиз бўлса, жумҳурият иқтисодий ҳаётининг қай даражада кечишига узвий боғлиқдир. Шу боисдан ҳам жумҳуриятдаги воситачи бўлган қалдирғоч — янги ташкилотни тўла шакллантиришда унга кадрлар танлаш ва жой-жойига қўйиш катта аҳамиятга эга. Бош бошқарма ишни аввало шундан бошлади. Тегишли тармоқдаларда узоқ йиллар ишлаган мутахассисларни ишга олдик. Ҳозирда жамоамизда меҳнат қилаётган мутахассисларнинг 90 фоиздан зиёди ўз соҳаси бўйича 10 йилдан ортиқ иш стажига эга бўлган кишилардир.

— Ташкилотингиз шу пайтгача нима ишлар қилди? Айтайлик, қайси жумҳуриятлар ва хорижий давлатлар билан шартномалар тузилди?

— Ҳар қандай янги ташкилот сингари бизнинг Бош бошқармамиз ҳам аввалига ўз моддий хўжалигини мустаҳкамлади. Нуфузли органлар билан дастлабки молиявий режалар тузилди ва келишиб олинди. Белгиланган номдаги маҳсулотлар учун қўшимча кредитларни аниқлаш юзасидан муайян ишлар қилинди. Ҳукумат ҳужжатларида таъкидланганидек, Бош бошқарма жумҳурият енгил саноат корхоналарининг бир маромда ишлашини тўла ҳажмда таъминлашга интиляпти. 1991 йил учун хом ашё ва маҳсулотларга эҳтиёжлар ҳисоб-китоблари битилган қўшма буюртмалар йиғиб, умумлаштирилди. Жумҳурият ҳукуматига хорижда ишлаб чиқариладиган моллар ва хом ашё сотиб олиш тўғрисида таклифлар киритилди.

Манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан ҳамкорликда жумҳурият тармоқ корхоналарини хом ашё ва маҳсулотлар билан таъминлашнинг аҳволи ишчи гуруҳларининг мажлисларида мунтазам равишда муҳокама қилиб бориляпти. Бу борада ҳозир юзага келган вазиятдан чиқиш йўллари ва муддатлари белгиланмоқда.

Жумҳуриятнинг енгил саноат соҳасидаги хом ашё бойликлари ва маҳсулотларни тайёрловчилари ҳамда истеъмолчилари ўртасидаги мавжуд хўжалик алоқаларини сақлашга интилишини, ҳам ички истеъмолчиларга, ҳам мамлакатнинг бошқа минтақаларига тенг қийматли айирбошлаш асосида маҳсулот етказиб бериш, пахтани қайта ишлаш саноати маҳсулотлари учун ягона нарх сиёсатини олиб бориш, хўжалик юритишнинг янгича шароитларида корхоналарнинг барқарор ишлашини таъминлаш мақсадларини ҳисобга олиб, Бош бошқармамиз ўтган йил 2 ноябрь куни Тошкент шаҳрида 1991 йил учун пахта маҳсулотларининг улгуржи савдоси бўйича биринчи жумҳуриятлараро ярмаркани ўтказди. Пахта толаси ва пахта тозалаш саноатининг бошқа маҳсулотлари фонди сақловчиси бўлган Бош бошқармамиз бу ярмаркада барча вилоятлар пахта тозалаш саноати ташкилотлари ва тажриба хўжаликлари билан шартномалар тузди. Ярмарка ишида ССЖ Иттифоқининг 281 та корхона, ташкилот, вазирлик ва идораларидан 650 нафар вакиллар қатнашишди. Умумий ҳажми 682 минг 175 тонна бўлган 4 миллиард 361 миллион сўмлик, (шу жумладан, 540 минг тоннаси давлат буюртмаси ҳисобига) шартномалар тузилиб, имзоланди. Таққослаш учун шуни айтиш керакки, ўтган йили 3 миллиард сўмликдан сал зиёдроқ миқдорда пахта толаси сотилган эди.

Пахта маҳсулотларини сотиш бўйича тадбирлардан ташқари бартер асосида ҳам жами 38 минг 136 тонна учун 243,3 миллион сўмлик миқдорда шартномалар тузилди. Шуни таъкидлаш лозимки, ярмарка иши қизғин, тиғиз шароитларда ўтди. Унда иттифоқдош жумҳуриятлар корхоналарининг айрим ходимлари пахта маҳсулотларини шартнома нархлари бўйича сотиб олишга тайёр эмасликлари аён бўлиб қолди. Зотан, 1990 йилги пахта ҳосили толасининг навлари юқори бўлганди. Ана шу юқори, яъни биринчи ва иккинчи навларнинг баҳоси ҳам баланд бўлди.

Энди хорижий давлатлар билан алоқалар ҳақида сўз юритадиган бўлсак, Бош бошқармамиз қошида ташқи иқтисодий фаолиятни амалга оширадиган «Тола» ташқи савдо фирмаси тузилди ва рўйхатга олинди. Бу фирма зиммасига хорижий мамлакатлар, чет эл фирмалари билан бевосита амалий алоқалар ўрнатиш вазифаси юклатилган. Кейинги пайтда 20 дан зиёд турли фирмалар, ваколатхоналар, ассоциациялар, акционерлик жамиятлари, жумладан, Японияннинг «Чори», «Тойо Менка Кайша», «ЛТД», «Сумитомо», АҚШнинг «Мейс», «Глобал Трейд Нетвольд», Покистоннинг «Табани», Сингапурнинг «Ванделп Трейдинг», Италиянинг «Альпэ», Голландиянинг «АЕС» каби йирик ва жаҳон бозорида машҳур фирмалари билан амалий учрашувлар ўтказилди. Мазкур фирмаларнинг раҳбарлари вакиллари билан бўлган музокаралар чоғида уларга Ўзбекистон учун зарур бўлган хом ашё, асбоб-ускуналар ва халқ истеъмоли моллари сотиб олишимиз эвазига пахта маҳсулотларини сотишимиз таклиф этилди. Ҳозирга қадар хорижга 226 минг тонна пахта толаси сотиш учун шартномалар тузилди.

Чет эл фирмалари билан қўшма корхоналар қуриш, экспорт-импорт операцияларини амалга ошириш учун Жануби-Шарқий Осиё мамлакатлари фирмалари иштирокида ҳамкорликдаги акционерлик жамиятлари ташкил этиш юзасидан аниқ-равшан шартлашувларга эришилди.

— Ташкилот олдида турган муаммолар ҳақида нималар дея оласиз?

— Энг муҳим муаммолардан бири ҳали айтганим кадрлар масаласини ҳал этишдир. Хўжалик ҳисобига асосланган вазирлик даражадаги янги тузилма — бу бозор хўжалиги, бозор муносабатлари нима эканлигини аниқ тасаввур эта оладиган кишилардан иборат бўлади. Бош бошқарманинг мутахассислари пахта толаси, бошқа маҳсулотлар ва хом ашёларни сотувчи ташкилотларга ҳамиша фойдали шерикларни топишда кўмаклашадилар. Жамоамиз ана шундай сотиш, воситачилик қилишни бошқа ҳар қандай савдо ташкилотидан яхшироқ уддалашини ўз амалий ишлари билан исботлаши керак.

Ташқи иқтисодий фаолиятни йўлга қўйиш муносабати билан ҳам Бош бошқармамиз олдида кўплаб қийинчиликлар турибди. Бу Ильичевск, Рига, Клайпеда шаҳарларидаги хом ашё жўнатиш ва қабул қилиш пунктларида, Чоп ва Брест станцияларида маҳсулот сақлаш учун шартномалар тузиш ёки қурилишлар қилишдир. Бу жойларда ўз ваколатхоналаримизни ҳам очишимиз зарур.

Бизга Тошкент шаҳридаги доимий ҳаракатдаги ярмарка қўмитаси учун фақат пахта маҳсулотларигина эмас, балки Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган ипак пилла, табиий шойи, йирик ва майда чарм хом ашёси, қоракўл тери, пўстинбоп қўй териси ва мўйна хом ашёсини ҳам сотиш учун жой ва бино ажратилиши лозим. Унда замонавий электрон техникасидан фойдаланиш, турли кўргазмалар ўтказиш, улгуржи савдони амалга ошириш имкониятлари яратилиши керак. Мазкур бино ва майдонлар турли хорижий фирмаларга ижарага бериб қўйилиши ҳам мумкин.

— Янги йилдаги, умуман, истиқболдаги режалар нималардан иборат?

— Келгусида Бош бошқармамиз пахта тозалаш заводлари ҳамда алоҳида пахта тайёрловчиларни электрон алоқа тузилмаси билан таъминлаш масаласини ҳал қилиш, Ўзбекистон пахта тайёрлаш саноати бошқармаси билан ҳамкорликда маҳсулотлар, аввало пахта толаси сифатини аниқлашнинг халқаро сертификатига ўтиши керак. Шунингдек, биз ўз маҳсулотларимизни фақат мамлакатда эмас, балки хорижий элларда ҳам етарлича реклама қилишни уюштириш ҳақида пухта ўйлаб кўришимиз зарур.

Яхши ният — ярим давлат, деганларидек, Ливерпуль ёки Нью-Йорк мол-пахта биржаларидан жой олиш, у ерда ишлай оладиган ўз билимдон, уддабурон, омилкор, кадрларимизни тарбиялаш ҳам эзгу орзуимиздир.

Суҳбатни Олимжон НАЗАРОВ олиб борди.

• Қишлоқ оқшомлари

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР-ОВ...

— Ҳа, Карвон бобо, отга минибсиз, баҳай?

— Парда чўпоннинг бешинчи ўғли Холмат уйланяпти. Тўйга айтиб келайин элни.

— О, раҳматли отаси кўрмай кетди-я? Эсон бўлганда қишлоқни тўлдириб юрарди шу кунларда...

— Ҳай энди пешона-да...

Шу куни ўн минг уйли Қовчин қишлоғида жарчи Худойберди Жўраев — Карвон бобонинг овози алла-паллагача янграб эшитилиб турди:

— Ҳой одамлар, эшитмадим деманглар, Парда чўпоннинг ўғли Холматникига келин тўйига бораверинглар, ҳо-о! Катта акаси Орзиқул-у Азамат биргад қадамларингизга мунтазир. Ҳой, аҳли Қовчин, эшитмадим деманглар-ов-!!!

* * *

Ҳамроҳим, Карл Маркс номидаги шўро хўжалиги комсомол қўмитасининг котиби қарашлари ўткир Мурод Ражабов шудгор бошида тўхтади.

— Шу Азамат Норовнинг даласи. Шайдулло массивининг шу ер нақ маркази.

Бўрсиллаб ётган бўз тупроқ бағрига жўяклар солинган. Гўё уфқларга уланиб кетгандек далалар. Тўрт томонингда шу бир хил манзара. Ўртада сердарахт дала шийпони. Яна икки киши.

Эгилиб тупроқдан бир сиқим олдим. Эзғиладим. Бармоқларим орасидан упадек майин тупроқ шувиллаб тўкилди.

— Ҳидини сездингизми? — сўради кузатиб турган Мурод.

— Ҳа, — бош ирғадим. Кейин сўзларимга жиндек фалсафа қўшиб қўйдим. — Тер ҳиди бўлса керак-да?

Мурод елка қисди.

— Нималигини билмадиму, баҳорда ва кузда назаримда ердан ширин, сўз билан ҳеч таърифлаб бўлмайдиган хушбўй келаётгандек бўлади.

Бирдан димоғимга Мурод туйган ўша ҳид урилгандек бўлди. Ҳузурланиб, нафас олдим. Мурод жилмайди.

— Қадрдон ҳид бу бизга. Айниқса пахтакорларга у бебаҳо. Тураверамизми шу ерда энди?! Ҳадемай тўй бошланиб қолади...

— Азамат кимлигини обдон билиб олишим керакми ахир? Сиз энди даласини кўрсатдингиз.

— Ўзини ҳам кўрдингизку! Ўша қорачадан келган йигитда! Оилада етти ака-укалар. Саккизта эди, энг катта акаси ҳалок бўлган. Тарихи узун. Юраверинг, айтиб бераман.

Одимлаб йўлга тушдик. Тўйхонага яқинлашганимизда шодон ҳайқириқ, кулгилар қулоғимизга чалинди.

— Келин келди шекилли, — жилмайди Мурод. — Ҳовлида гулхан ҳам ловуллаб тургандир. Эҳ, ажойиб манзара-да ўзи, ҳар сафар кўрганимда юрагим бир қалқиб тушади.

* * *

Парда чўпон ўғли Назар мотоциклини миниб чиқиб кетгандан кейин юрагига ғулғула тушди. «Епирай, бугун нечук дилим безовта? Ҳеч бундай бўлмасдику! Ўз паноҳингда асра уни яратган эгам!»

Ҳеч кимни ота-она қилиб яратмасин экан. Парда чўпон таёғини ҳам бир четга улоқтирди. Бориб остонага чўкди, Шу куйда анча ўтирди. Кейин бир қарорга келди шекилли шаҳд билан ўрнидан турди. Қўлига таёғини олди. Кўча эшикка етганда бироз тараддудланиб туриб қолди.

Секин ортига қайтди. Унинг саросима аралаш қилаётган ишларини кузатиб ўтирган келини Саида гап қотди:

— Ҳа, отажон, тинчликми ўзи? Паришонхотирроқ бўлиб турибсиз?

Парда чўпон дилидагини тилига чиқармади.

— Ишга бормасамми, — деб чайқалди у, — сал беҳузур бўлаётирман-да, назаримда.

— Ундай бўлса дам олақолинг. Ҳозир аччиққина чой дамлайман.

Ота чойни баҳузур ичолмади. Эшикдан аввал пачақланиб дабдала бўлган мотоцикл, сўнгра... сўнгра ўғли Назарнинг жасадини олиб келишди...

Ғам шундай нарсаки, у танани ичдан емиради. Аста-секин, лекин муттасил емиради. Тўнғич ўғил отанинг суянчиғи, тоғи бўлади. Агар шу тоғ қулаб тушсачи?

Бир неча йиллар олдин ғамгузори — кампиридан айрилган Парда бобо ўғлининг жудолик дардига дош беролмади. Назар ёдига тушса бир қариди, қора кийган келини Саиданинг синиқ чеҳрасини кўрганда бир қариди, жовдираган невараларини кўрганда бир қариди...

Бир оқшом туш кўрса уйга кампири кириб келаётганмиш. Юринг, дермиш, ўғлингиз борди, сиздан дарак йўқ. Бўла қолинг, деб қисталанг қилармиш...

Парда бобонинг таъзиясига бутун Қовчин йиғилди. Орзиқул, Азамат, Норқобил. Қаҳрамон, Фахриддин, Холмат, Шавкатларнинг изтироблари ёруғ оламга сиққулик эмасди.

* * *

— Келин келди!

Болаларнинг шодон қийқириғи тўйхонани қалқитиб юборди. Азаматнинг рафиқаси, келин онаси сифатида тўйга бош-қош бўлаётган Момохол келинга пешвоз чиқди.

— Азиз келинимиз, Мурод Қуллиевнинг кўрар кўзи, ширин сўзи Кларахон хуш келибсиз! — деди у. — Мана сизга манзилжой! Янги хонадонларингиз қутлуғ бўлсин. Қайинжоним, болам Холматжон билан қўша-қаринглар.

Оппоқ либосда худди оққушдек бўлиб турган Кларахоннинг қадди саломга келди. У дастлаб шу хонадоннинг остонасига таъзим қилди. Кайвонилар қуршовида остона хатлади. Гулхан ловуллаб ёнарди. Келинни унинг атрофидан уч марта айлантирдилар.

Биз оташпарастмизми? Билмадиму, ўт, олов бизнинг авлоди-аждодларимизнинг ҳаётида бекиёс ўрин эгаллаган. Олов — бу яшамоқ учун буюк восита саналган. У иситган, ёритган, пиширган. Олов ана шунинг учун муқаддас.

Ана шунинг учун ҳам олов атрофида уч марта айланган келиннинг хатти-ҳаракатларидан улуғ мантиқ ўқиймиз: бу хонадоннинг ўчоғидаги ўтни ўчирмайман, уни авайлаб-асрайман, нима қилиб бўлса ҳам кулга ботирмайман.

...Кайвонилар гуриллаб дуога қўл очди:

— Омин, қадаминг қутлуғ келсин, қўшганинг билан қўша қариш насиб қилсин. Шу хонадонда олти киши бор эди, сен еттинчисисан, уларга эш бўлиб яшагин.

Келин оловга таъзим қилиб, хосхонага қадам қўйди.

* * *

Азамат билан суҳбатимиз дарров қовушиб кетди. Соддагина, қувлик-шумликни билмайдиган, ўзбекнинг ҳалол, қўли қадоқ боласи эканлиги биринчи гап-сўзларидан билинди-қўйди.

— Шайдулло массивининг ерлари бўлиқ дейишади, шу ростми? — суҳбатни бошлаб олиш учун нимадир дейишим керак эди-да.

— Агар астойдил ишланса, ҳамма ер бўлиқ. Шайдулло массиви энди чекимизга тушди. 60 гектар еримиз бор. — Азаматнинг юз-кўзлари кулиб турарди.

— Узоқлик қилмайдими?

— Ёзда оилам билан дала шийпонига кўчиб борамиз. Қолганлар қатнайди.

— Қийин бўлмайдими? — Ичим сал ачишди.

— Наилож.

— Бригадангизда бегоналар йўқми?

— Йўқ. Оилавий пудратчилармиз. Етти ака-ука белимиз боғлиқ меҳнат деганда. Ҳам пудратчи, ҳам комсомол ёшлар бригадаси.

— Ерни ким ҳайдаб беради? Сувчи ким? Ким машинада пахта теради? Ёки қўлда терасизларми? — Худди билимдонлардек саволларни ёғдириб ташладим.

— Тракторчи ҳам, сувчи ҳам, механизатор ҳам ўзимиз, — яна беозор жилмайди Азамат. — Пахтани қўлда термаймиз.

— Унда аёлларингиз нима иш қилади?

— Совхозда ишчи-да. Бир ишчи қатори ишлайди, бир ишчи қатори ҳақ олади. Бунинг устига пилла қурти боқамиз. Хуллас, иш кўп, ака. — Азамат гапга якун ясади.

— Энди ҳаммасини айтинг-да, Ўша ишларни!..

— Санаб берсам бундай бўлади: чигит экилади, ягоналаш, суғориш, ишлов бериш, чеканка қилиш, терим, шудгор. Э, йўқ, аввал ғўзапояларни майдалаш, кейин шудгор, ер текислаш, жўяк олиш...

— Вилоят Ленин комсомоли мукофотига сазовор бўлибсиз?..

— Мукофот учун ишламовдим. Меҳнатим лойиқ кўрилибди. Бошим осмонга етди. — Азамат Норов ўнғайсизланди.

— Сардобалар борми бу ерларда ҳам?

Азамат пича ўйга толди.

— Аввалари кўп эди 17 та сардоба бор бўлган дейишади кексаларимиз. Ҳозир тўрттаси бор. Юсуф сардоба, Нишондаги сардоба. Иккитасини билмайман. Тўртталаси ҳам қаровсиз. Бу ёқда ариқда сув оқиб тургандан кейин...

— Буюк ипак йўли ҳам шу атрофдан ўтганми?

— Ўтган. Ҳозирги Нишон райони ҳудудидан ўтган. Кейин Қавчинга Амир Темур ҳазратлари қўниб ўтган ҳам дейишади. — Азамат бу гапларнинг тўйга нима алоқаси бор, дегандек тикилди.

— Табаррук тупроқ фарзандлари экансиз, — дедим туғёнимни босиб.

* * *

Тўйхонага бир зум сукут чўкди. Ҳамманинг нигоҳи тўрда оёққа қалқиб турган келин-куёвда эди. Бир-бирига муносиб, бири узук, бири кўз. Бири Тоҳир, бири Зуҳро. Бири Холмат, бири Клара. Икки севишган қалб икки хонадонни бир-бирига улаётган жонбахш ришта.

— Азиз ҳамқишлоқлар, — деди маҳалла қўмитасининг раиси Калинин номли мактаб физика-математика ўқитувчиси Юсуф Темиров. — Бугун Қавчинимизнинг самоси узра уч ерда тўй тантаналари янграмоқда. Шуларнинг бири меҳнаткаш, ҳалол, йиқилса ер тишлайдиган етти ака-уканикида ўтяпти. Уларни бир бошдан сизга таърифлашимнинг ҳожати йўқ. Улар эл кўзида яшаб, ишлаб турмишибди. Бугун шу ака-укаларнинг бири Холматжон уйланяпти. Уларнинг биттаси кенжатой Шавкатжон йўқ. Чунки у Совет Армияси сафида йигитлик бурчини ўтаяпти. Яхши кунда, яхши ният билан дастурхон ёзди Азамат билан Момохол. Холматга ота-она бўлишди улар. Бахт кечасини очиқ деб эълон қиламан.

Қарсаклар гулдуроси қадаҳлар жарангига қўшилиб кетди. Маҳалла оқсоқоли давом этди:

— Даврани бошқариш, яъни тўй бошликни Жонқул Сувонқуловга топширсак.

Жонқул Сувонқуловнинг ўктам овози тўйга файз бағишлади:

От чопса гумбурлар
тоғнинг дараси,
Яқиндир Нишон ва
Қавчин ораси,
Холмат билан Кларахон
қовушар бугун,
Демак туғилади
инсонларнинг сараси...

* * *

Қавчин деган сўз нимани англатади, деб кўп бош қотирдим. Муроддан сўровдим, у ўйланиб қолди.

— Ўзбек совет қомусининг 14-томида бор, чиқар.

— Қомусни қўятуринг, ўзингиз билганингизни айтинг.

— Сиз Шўро хўжалиги директори Сероб Хўжақуловдан сўраб кўринг. У киши жуда билимдон, албатта, айтиб беради.

Сероб Хўжақулов гапни узоқдан бошлади.

— Қавчин ҳақида кўп гаплар бор. Кейин кўп ерларда қавчинликлар бор. Нишонда ҳам, Ульяновда ҳам, Ғузорда ҳам бор улар. Мени ажаблантирадиган жойи уларнинг кўпчилиги ким қазо қилса «авлодларининг ёнида бўлсин» деб шу ерга «Қавчинга олиб келадилар. Мана, «Нишон» наслчилик совхозининг директори Мадад Гелдиев айтингчи, гапим ёлғонми чинми?

— Шундоқ, — деб қўйди ёнимдаги тўладан келган мулойим нигоҳли киши.

— Қавчиннинг яна бир маъноси Қавми Чин, яъни Хитой қавми дейишади. Менимча юқорида айтганимни асосласам, Чинқавм, асл уруғ бўлса ажаб эмас. Чунки қавчинликлар жуда аҳил, бир бурдадан берса тўйдиради, бир парчадан берса кийдиради, биттадан чўғ келтирса куйдиради, бир муштдан урса ўлдиради.

* * *

Торлар ҳазин оҳ тортади, чилдирмалар маҳзун таралайди, хонанда Исомжон Иномов ўзгача бир завқ билан хониш қилади, қизлар берилиб рақсга тушадилар:

Менга боққанингда
лоларанг бўлиб,
Мунча қизармаса
юзинг шириним.

Дастурхонда лаганларга ошпаз Қўлдош Эркаев меҳрини қўшиб пиширган анвойи таомлар, сингиб пишган нонлар иштаҳани қитиқлайди. Тўйхонани чароғон қилиб турган чироқлар шуъласи шамолларда ўйнайди. Уч-тўрт киши бўшаган лаганларни янгилаб турибди. Косаларда шўрва сузила бошланади. Тўйхонага янги меҳмон келиб ўтирди дегунча, столга яхна гўштдан тортиб, товуққача тортилиб турибди. Беихтиёр дилингдан шу фикр келади: қаердан олади шунча ноз-неъматга пулни!

Ҳа, ўзбек бўлиб туғилмаган, унинг бир кунлик тўй оқшоми учун ўн бир ой тинимсиз тер тўкишини билмаган одамгина шундай ўйлайди. Дилига, ҳатто тилига «ўғри булар, давлат мулкини сотади, бўлмаса саккиз, ўн боласини қандай боқади, дабдабали тўйлар қилади» деган сўзлар келади. Уялмай-нетмай шу сўзларни баралла айтади.

Бир сафар дўстимнинг уйини ҳашар билан бир ҳафтада битказдик, сомон сувоқдан чиқариб қўйдик. Ленинграддан келган журналист «шундай катта уйни қандай битказдинг» деб сўрайвериб хол жонимизга қўймади. Маоши тайин одамнинг тўрт хонали уй қуришини тасаввур қила олмади шекилли. Унга удумларимизни тушунтиргунча жоним ҳалқумимга келганди. Охирида:

— Бир уйнинг нархини сўрайсан. Уруш йилларида 200000 минг турли миллат болаларига паноҳ берган халқ ҳақида икки оғиз тузук гапинг йўқми? — дегандим. Сафари тугагунча миқ этмади. Хайрлашаётганда «сен менга катта дарс бердинг, раҳмат!» деди, холос. Тўғри, кўп нарсани иқтисод ҳал қилади. Айниқса, шу кунларда. Лекин ҳамма нарса дастурхонга чиқмайди-ку. Масалан, тадбиркорлик, чидам, меҳнат, қариндошчилик қаерда қолади? Ёки гап пулга келганда фақат чўнтакнинг катта-кичлиги тош босадими?

* * *

— Даромад қанча бўлди, Азамат.

— Ўтган йили менинг ўзим...

— Э, ўтган эмас, бу йилдан келинг, — унинг гапини бўлдим.

— Бу йилги якун бўлгани йўқ ҳали. Ўтган йилда менинг ўзим, яъни хонадоним билан 10 минг сўмча мукофот пули олдим. Бригадамиз аъзоларининг баъзилари 6 минг, 5 мингдан мукофот пули олишди. Хуллас, тўрт мингдан кам олгани бўлмади. Холматнинг ўзи ҳам тўрт ярим минг олди-ёв. Ака-укалар бир бўлиб бугун унинг бошини икки қилиб қўйяпмиз.

— Нечта қўй сўйдингиз?

— Икки қўй, бир ҳўкиз қурбон қилдик.

— Сотиб олдингизми?

— Йўқ. Тўйга атаб икки тўқли, бир бузоқ олган эдик. Боқиб катта қилиб сўйдик.

— Дастурхон жуда тўкинку.

— Э, ака, гап буёқда денг! Ҳеч нарса сотиб олмаганмиз. Ҳаммасини экиб-тикканмиз. Узумдан тортиб олмагача, қовундан тортиб тарвузгача деҳқончилик. Келин-куёвнинг янги уйига полос, кўрпа-тўшак, чойнак-пиёла, келин сарпо дегандек нарсаларга пул сарф бўлган, холос.

— Уй-чи?

— Уйни шўро хўжалиги қурган. Ўн-ўн беш уйнинг бари уч хонали, олди айвон. Ўн етти минг сўм туради. Сероб ака бошлиқ раҳбарларга раҳмат, бирини Холматжонга ажратишди.

— Пулини нақд тўладилaрингми?

— Тўлаймиз-да, секин-секин, — жилмайди Азамат, — беш-ўн йилда узилиб кетамиз.

— Тўй бир одамга оғирлик қилади...

— Ҳа-а, — чўзиб деди Азамат, — оғирлик қилади. Ўзимиз ҳам жўжабирдек жонмиз, ҳар биримизда уч-тўрттадан фарзанд бор. Аҳилчиликка нима етсин!

— Бу йилги даромад қанақа бўлди?

— Режани юз эллик фоиз адо этганмиз.

— Китобий гаплар сизга ярашмас экан.

— Китобийми, йўқми, бори шу, — Азаматжон ўнғайсизланди. — Даромад ўтган йилдан кам бўлмайди.

— Демак: топган-тутганингиз энди кенжатойникими?

— Ҳа, Шавкатжонга эндиги ҳаракатимиз. Унинг тўйига ҳам айтамиз, албатта келасиз.

* * *

Муаллима Шодихол Абдуллаевага сўз берилди.

— Азиз ҳамқишлоқлар! Мен Холматжонни ўн йил ўқитдим. Майли, у олим бўлмади, шоир бўлмади, лекин у ўз ишининг олими, шоири бўлди. Ердан олтин ундирадиган азамат бўлиб камол топди.

Холматжон менинг ўғлимдек. Унга бахт тилайман. Бахти ўзи ҳар йили уядиган пахта ҳирмонидек баланд бўлсин, оппоқ бўлсин. Бахтиёр яшанглар, Холматжон ва Кларахон!

Тўйхона жимиб қолди. Кейин қарсаклар янгради. Давра боши Жониқул Сувонов қарсакларга шеърни улаб юборди.

Қавчинимда бугун
катта тўй,
Икки ёшнинг
бирикар боши.
Ушбу тўйни чароғон этар
Ёр-дўстларнинг
меҳр қуёши.

* * *

Эртасига келин салом маросими бўлди. Хадича ая қавму қариндош, ёру-биродарларини қутлай бошлади:

— Ассалому алайкум келин салом, энг аввало шу хонадоннинг эгаларига бир салом!

Келин боши ерга теккудек бўлиб эгилди. Хадича ая давом этди.

— Отаси ўрнига ота бўлган Азаматжонга бир салом. — Азамат қўлини кўксига қўйиб, четга ўтди. Келин энг сўнгги қариндоши билан танишгач Хадича ая якунлади:

Ассалому алайкум,
келин салом.
Дўсту, ёронларга
минг салом...

Ҳар салом айтилганда келин нозик қаддини эгиб, латофат билан таъзим бажо этарди. Унинг гул-гул ёниб турган чеҳрасидан тақдирдан рози эканлиги кўриниб турарди.

* * *

Азамат қабр тепасида тўхтади. Тиз чўкди. «Азиз отажон, онажон тўйга айтиб келдим сизларни. Руҳингиз бизларга ёр бўлсин. Холматжонга катта ҳаёт йўлида оқ йўл тиланглар. Ҳаёт бўлсангизлар қани эди...

Мана улғайдик, отажон! Сизнинг айтганингиздек ҳалол яшадик, ҳалол ошадик. Бир луқма ҳам ҳаром томоғимиздан ўтмади. Далаларда бахтимиз бор экан, насибамизни меҳнат билан топдик. Ҳаммамизнинг қалбимизда сизнинг нурли сиймонгиз... бўлдик, она бўлдик... Қадрингизни, улуғлигингизни яна бир карра туйдик...

Азамат шу кўйи қанча турди — билмайди. Бир маҳал хўрсиниб, қаддини ростлади. Ташқари одимлади. Қабристондан чиқиб, ортига ўгирилди. Назарида отаси, онаси уни кузатаётгандек бўлди. Қулоғи остида сўзлари жаранглаб кетгандек бўлди: «Илоё йўлинг нурга тўлсин, болам».

* * *

— Ҳа, нима бўлди? — сўради Мурод менинг яйдоқ далаларга тикилиб қолганимни кўриб.

— Назаримда қулоқларимга карнай-сурнайларнинг садоси, базм шодликлари эшитилаётгандек. Аслида деҳқон тўйи боши — пахтазордан бошланган. Шундай эмасми?

— Фикрингизни тушундим, — деди у, — дастурхонимизнинг боши — пахтазорда. Аммо топиб айтдингиз.

Индамай қўл силкиб, хайрлашдик. Шу вақт жарчининг овози элас-элас қулоғимизга етиб келди:

— Ҳо-ой, аҳли Қавчин, эшитмадим деманглар-ов, бугун оқшом... тўйга, ҳов!

Темур УБАЙДУЛЛАЕВ.

• Саломатлик дастури амалдами?

БЕМОР БОЛА ЎКСИМАСИН

Гўдак кўнгли гулдан ҳам нозик. Жисми дардга чалинган болалар қалби-чи?! Бемор дардини енгиллатиш учун аввало, унинг кайфиятини кўтариш, руҳини тетик этиш керак. Айниқса, узоқ вақт даволанишни талаб этадиган касалликларга дучор бемор болалар учун барча шарт-шароитлар яратилган шифохона ва санаторийлар зарур.

Қорақалпоғистон мухтор жумҳуриятидаги экологик аҳволнинг ўта кескинлашганлиги оқибатида болалар ўртасида сил касаллиги ошмоқда. Шу кунгача бу дардга чалинган 15 мингдан ортиқ бемор бола тиббиётчилар томонидан қайд қилинди. Ташвишланарли томони шундаки, бу кўрсаткич ҳали шифохоналарда даволанаётган беморлардир. Маълумки, сил касаллигига чалинганлар яна ортиб бораётир. Шу нарсани таъкидлаб ўтиш жоизки, дардманд гўдакларнинг аксарияти кам даромадли ҳамда кўп болали оилаларнинг фарзандларидир. Лекин шундай мураккаб бир шароитда сил касаллигига чалинган бемор болаларни даволаш учун етарли шарт-шароит яратилмаган.

Нукусдаги болалар сил касаллиги санаторийси аввало жумҳуриятда якка-ю ягоналигини ҳисобга оладиган бўлсак, шарт-шароитлар рисоладагидек бўлса керак, деган фикрга келади киши. Афсуски, бунинг акси...

Шифохона 300 нафар беморнинг даволанишига мўлжалланган. Санаторий биноси аллақачон капитал таъмирлашга муҳтож. Ўтган давр мобайнида ҳар йили 15—20 минг сўм маблағ таъмирлаш мақсадида ажратиб келинди. Бу маблағлар эса жорий таъмирлашга ҳам зўрға етади. Тўғри 1989 йили 20 тонна маҳсулот сақлашга мўлжалланган омборхона қурилди, ёзги ошхона таъмирланди. 1990 йил бу маблағ 70 минг сўмни ташкил этган бўлса-да, айрим бинолар яна таъмирланмай қолиб кетди. Санаторийнинг ички кўриниши ташқи аҳволидан ҳам хароб. Ётоқхона деворлари захдан оқариб, поллар тешилиб кетган. Таъмирлаш учун ёғоч, тахта, цемент, мих, бўёқ каби қурилиш материалларини топиш анқонинг уруғидек қийин.

—Бугунги куннинг талабига кўра, сил касаллигига чалинган бемор болалар учун яна камида ҳар бири 300—350 ўринга мўлжалланган учта санаторий қуриш керак, — дейди санаторий бош врачи Абдукарим Мамбеткаримов. — Бу ишни кечиктирмай бошлаш ўрнига идорама-идора зир югуряпмиз Қорақалпоғистон ва Ўзбекистон ССЖ Соғлиқни сақлаш вазирлигидаги мутасадди раҳбарлар эса ваъдадан нарига ўтмаяптилар. Сил касаллигини даволаш ва олдини олиш учун амалга оширилаётган ишларимиз ҳам наф бермай қоляпти. Чунки бу касалликка чалинган болалар сони тобора ошяпти. Чунки ҳозирги кунда бойлик орттириш пайига тушган айрим шахслар сил дарди билан оғриган қорамоллар, қўй-эчкиларнинг гўштини истеъмолчиларга очиқданочиқ пуллаяптилар. Давлат ва жамоа хўжаликларидаги ветеринария врачлари хўжакўрсинга фаолият кўрсатишмоқда. Шахсий хўжаликларда боқилаётган қорамоллар вақтида зооветеринария кўригидан ўтказилмаган. Натижада бу болалар ўртасида сил касаллигининг авж олишига олиб келмоқда. Зотан, болалар саломатлигини муҳофаза қилиш учун ҳар биримиз масъулмиз.

Ўйлаймизки, жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти Соғлиқни сақлаш вазирлиги мутасаддилари болалар сил касалликлари санаторийсидаги бундай кўнгилсиз аҳволни бартараф этиш чора-тадбирларини белгилайди.

Зотан, бемор болалар кўнгли ўксимасин...

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ФАРОВОНЛИК ЙЎЛИДА

Фарғона водийсида бозор иқтисодиётига ўтиш йўлида ўзига хос қадам ташланди. Водий вилоятларини нон маҳсулотлари ҳамда гўшт билан таъминлаш борасида эзгу ишларга қўл урилди.

Байрам арафасида Қўрғонтепа шаҳрида нон маҳсулотлари комбинати фойдаланишга топширилди. Бу, Андижон вилоятидаги 3-ун комбинатидир. Корхонада фақат биринчи ва олий навли ун ишлаб чиқариш йўлга қўйилади. Тайёрланган ун асосан Фарғона водийси вилоятларига тарқатилади.

Комбинат бир кеча-кундузда 500 тонна донни қайта ишлаш қувватига эга. У замонавий техника воситалари билан жиҳозланган. Ғалла асосан Қозоғистон жумҳуриятидан олинади. Янги корхона дастлабки биринчи навли маҳсулотни Қўрғонтепа нон заводига юборди.

Комбинат ёнида салкам 24 минг тонна дон сақланадиган омборхоналар ҳам қурилди. Корхона ва омборхоналарни Андижондаги 162-қурилиш трестига қарашли 3-қурилиш бошқармаси, 4-қурилиш поезди, 10-кўчма механизациялаштирилган колонна жамоалари ҳамда ёрдамчи пудратчи ташкилотлар: «Узспецстрой» терстининг ремонт-қурилиш-монтаж бошқармаси, «Электромонтаж» трестининг Андижон бирлашмаси жамоалари бунёд этдилар.

Янги йилнинг январь ойидан комбинатнинг 3-навбати — бир кеча-кундузда 630 тонна аралаш ем ишлаб чиқаришга мўлжалланган завод қурилиши бошланади. Чорвачиликни ривожлантиришнинг муҳим омили бўладиган бу корхона 1993 йили қуриб битказилади.

А. ҚУРОНБОЕВ.

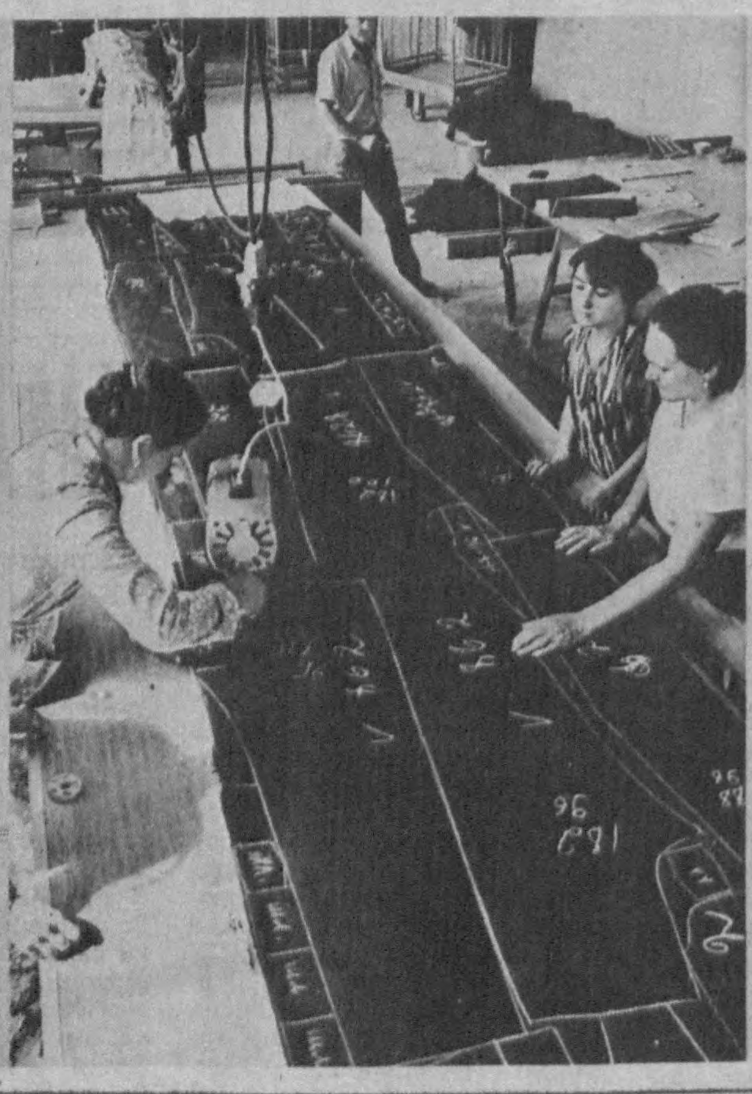

ХЎЖАЛИКДА ФАБРИКА ФИЛИАЛИ

Шовот ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигининг эски мактаб биносида Орёл шаҳридаги «Радуга» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг филиали очилди. Бу ерда истеъмол буюмларининг бир неча турини тайёрлаш йўлга қўйилди.

Ҳозир бирлашманинг ушбу филиалида 170 нафардан зиёд киши меҳнат қилмоқда. Бундан ташқари 30 нафардан зиёд қизлар Орёл шаҳрида тўқувчилик касби сир-асрорларини ўрганишяпти. Улар ўқишдан қайтишгач, бу ердаги филиал биносини кенгайтириш мўлжалланмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. (чапда) тикувчи Ш. Жумабоева. 2. (ўртада) бичиш участкасида. 3. (ўнгда) «Радуга» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош технологи Т. Бибиксарова шогирдлари Г. Тиллаева ва С. Жуманиёзоваларга тикиш сирларини ўргатмоқда.

В. МОЛГАЧЕВ олган суратлар.

• Янгиликни шарҳлаймиз

ХЎЖАНД НОМИ ТИКЛАНДИ

ХЎЖАНД (Тожикистон ССЖ, телефон орқали). Ленинобод шаҳар Кенгашининг яқинда бўлиб ўтган сессиясида шаҳарнинг қадимий номини тиклаш ҳақидаги қарор тасдиқланди. Шу муносабат билан Хўжанд шаҳар Кенгаши ижроия қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари Б. Ж. Ҳамидовга сим қоқдик.

— Баҳодир Жалолович, аввало қардош Тожикистон ССЖ жумҳуриятининг Хўжанд шаҳри аҳолисини рўзномамиз муштарийлари номидан Янги йил билан муборакбод этамиз.

— Қутловингиз учун раҳмат. 1991 йил чиндан ҳам қутлуғ йил бўлсин. Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашларига ҳам бизнинг қардошлик табригимизни етказасиз.

— Қадимий шаҳар номини тиклаш учун аввало қандай тадбирлар ўтказилди?

— Дастлаб Бутуниттифоқ Маданият жамғармасининг Москва бўлими қошидаги илмий тадқиқот институти олимлари ёрдамида аҳоли ўртасида социологик сўров ўтказилди. Унинг ижобий якунларига таяниб Иттифоқ ва жумҳурият қонунлари асосида референдум ўтказиш ҳақида низом ишлаб чиқилди, Шаҳар катта ёшли аҳолисининг кўпчилик қисми қатнашган мазкур тадбирда бу масканнинг қадимий номини қайтариш ҳақидаги барча фикрлар муштарак якунланганлиги айни муддао бўлди. Шундан кейин шаҳар Кенгаши сессияси бу қарорни тасдиқлади. Хўжанд шаҳри аҳолисига қилинган мурожаатда бу тадбир Владимир Ильич Лениннинг номига ҳурматсизлик белгиси эмас, балки тарихий ҳақиқатни қарор топтириш эканлиги уқдириб ўтилди. Шаҳримизда Ленин номида кўча ва марказда эса унинг ҳайкали борлигини айтиб ўтиш жоиздир. Улар шаҳар аҳолисининг севимли жойлари ҳисобланади.

— Хўжанд шаҳрининг бугунги ҳаёти ҳақида бир икки калима сўз айтсангиз.

— Ҳозир шаҳарда 163 минг киши истиқомат қилади. Улар 63 миллат вакилларидир. Тожиклар ўзбек, рус ва бошқа миллат вакиллари билан бир оиладагидек яшайдилар. Шаҳар ўзини мамлакатимизга машҳур бўлган йирик ипакчилик комбинати, кўплаб корхоналари, давлат педагогика олийгоҳи ва бир қатор ўрта ўқув юртлари, мактаблари, саломатлик масканлари билан фахрланади.

Кейинги йилларда шаҳар ҳаётида қатор ўзгаришлар юз берди. 500 минг китоб жилди жойлашадиган катта кутубхона, педагогика олийгоҳининг янги бинолари ва бу йил эса 100 минг квадрат метр ҳажмида янги уй-жой бинолари фойдаланишга топширилди. Шунга қарамай, шаҳарда эски уй-жой бинолари ҳали кўп. Аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш, уй-жой биноларини иситиш, транспорт қатнови каби соҳалар бўйича ҳам ҳал этилиши лозим бўлган бир қатор муаммолар бор.

— Пайтдан фойдаланиб, шаҳар тарихига бир назар солсак.

— Хўжанд Ўрта Осиёдаги энг қадимий шаҳарлардан бири. Ривоятларга қараганда милоддан аввал 329 йилда унга асос солинган, VII асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб Хўжанд номи билан машҳур бўлган. Бу ердан Буюк ипак йўли ўтган. Шаҳар 1866 йилда рус армияси томонидан ишғол қилиниб, Россияга қўшиб олинган. 1916 йилда подшо ҳукумати мустамлака сиёсатига қарши қўзғолон кўтарилган. 1918 йилда бу ерда Совет ҳокимияти ўрнатилган.

— Бу кўҳна шаҳарда яшаб, камол топган табаррук кишилар номларини эслаб ўтсак.

— Шаҳар тарихи саҳифаларини варақласак, жуда кўп улуғ зотларнинг исм шарфларини ўқиймиз, Улуғ олим ва астроном Абу Махмуд Хўжандий, классик адабиётнинг йирик вакили Абу Бакр Хўжандий, шоирлар Абдуллатиф Зиё, Шаҳобиддин Ғизолий, Шаҳи Муслиҳиддин, Камоли Хўжандийлар тарихий маданиятимиз фахридирлар. «Пўлат ва Гулрў» романининг муаллифи Раҳим Жалил, машҳур ўзбек олими Тошмуҳаммад Қориниёзов ҳам шу ерда таваллуд топишган...

А. ПУЛАТОВ.
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

АЗ-ЗАМАҲШАРИЙ ОЛАМИ

Ўрта Осиё халқлари азалдан жаҳон фани ва маданияти тараққиётига улкан ҳисса қўшганлар. Бир қатор тарихий сабабларга кўра, IX аср охирларидан бошлаб Ўрта Осиё (Хуросон, Хоразм, Мавороуннаҳр) заминида иқтисодиёт, савдо-сотиқ, меъморчилик, ҳунармандлик барқ уриб ривожланди. Пировардида мазкур ҳудудда араб ҳалифалигидан ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий томондан мустақил бўлган қатор феодал давлатлари вужудга келади.

Ушбу омиллар Ўрта Осиёда илм-фан ва маданиятнинг жадал ривожланиши учун ижобий таъсир кўрсатади. Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий, Абу Наср ал-Форобий, Абу Абдуллоҳ ал-Хоразмий, Абу Мансур ас-Саолибий, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон ал-Беруний, Маҳмуд аз-Замахшарий сингари кўплаб олимларнинг теран, кўламли асарлари қадим ўлкамизда илм-фан, маданиятнинг юксак чўққига кўтарилганига яққол далилдир. Фузайл боболонларимиз илм-фаннинг турли тармоқларига оид ажойиб асарлари билан жаҳон миқёсида катта шуҳрат қозона бордилар. Қадимдан Ўрта Осиёнинг обод ўлкаларидан бири ҳисобланиб келган Хоразм бу жабҳада алоҳида ўрин эгаллайди.

Ўзидан кейин бой илмий-абадий мерос қолдирган хоразмлик машҳур уламо, адиб ва шоирлардан бири Абулқосим Маҳмуд ибн Умар аз-Замаҳшарийдир. (1075-1144). Унинг ҳаёти, ижодига доир маълумотлар асосан, Ўрта аср араб тарихчилари томонидан, чунончи Ас-Самъоний, ибн ал-Анбарий, ибн ал-Жавзий, Ёқут ал-Ҳамавий, ибн ал-Асир, ибн ал-Кифтий, ибн Халликон, ал-Йафиъй, Жалолддин ас-Суйутий, шунингдек, қисман Абдуссалом Муҳаммад ал-Андарасбоний каби олимлар асарларида учрайди.

Аз-Замаҳшарий 1075 йилда Хоразмнинг Замаҳшар деган қишлоғида таваллуд топган бўлиб, унинг болалик ва ёшлик йиллари Хоразмда ўтган. У бошланғич маълумотни ҳам она юртида олган. Сўнгра ўз билимини ошириш мақсадида ўша пайтда йирик маданий марказлардан бири ҳисобланган Бухоро шаҳрига боради. Чунончи, тарихчи Абу Мансур ас-Саолибийнинг (961—1038) фикрича, Сомонийлар давридан бошлаб, «шон-шуҳрат макони, салтанат каъбаси ва замонасининг илғор кишилари жамланган, ер юзи адибларининг юлдузлари порлаган ҳамда ўз даврининг фозиллари йиғилган (жой) эди».

Бундан кейин аз-Замаҳшарий умрининг бир неча йиллари Ватанидан узоқда кечади, у Шарқнинг кўпгина мамлакатларини зиёрат қилади. Жумладан, у академик И. Крачковский ёзганидек, «ёғоч оёқда юрганлигига қарамай ғоятда серҳаракатлиги билан ажралиб турган». Шу тариқа у Ҳуросонда, Исфаҳонда, Бағдод, Шом, Ҳижозда ва икки марта Маккаи мукаррамада бўлиб, умргузаронлик қилади. Шу туфайли у Жоруллоҳ («Оллоҳнинг қўшниси») деган фахрий унвонга сазовор бўлади. Маккадан қайтгач, Хоразмда яшайди ва 1144 йилда шу ерда вафот этади. 1333 йилда Хоразмни зиёрат қилган машҳур араб сайёҳи ибн Боттута (1304-1377) аз-Замаҳшарий мақбараси устида қубба мавжуд эканини ёзиб қолдирган.

Аз-Замаҳшарий ўз замонасининг машҳур олими бўлиб, ўрта аср арабий маданият тарихида ўчмас из қолдирган. У араб маданиятига, хусусан ўзи мукаммал эгаллаган араб тилига катта ҳурмат билан қараган. Асарларини ҳам араб тилида ёзган. Аз-Замаҳшарий илм-фаннинг турли соҳаларига — тилшунослик, луғатшунослик, услуб ва нотиқлик санъати, шеърият, тафсир, ҳадис ва фиқҳга бағишланган асарлари жаҳон маданияти хазинасига қўшилган йирик ҳиссадир. Унинг кўпгина асарлари — таълиф этилган даврдан бошлабоқ олимлар, энг аввало араб уломолари томонидан ҳар тарафлама чуқур ўрганилиб, тадқиқ қилина бошланди. Кўпгина таниқли олимлар аз-Замаҳшарий асарларини шарҳлаб, уларга мукаммал изоҳлар ёзганлар. Бунга мисол тариқасида хоразмлик машҳур адиб ва шоир ал-Қосим ибн ал-Ҳусайин (1160-1223) аз-Замаҳшарийнинг қатор ижод намуналарига, жумладан «ал-Мужамара» (Жаъмловчи), «ас-Сабика» («Ёмби»), «ат-Тажмир» («Қайтадан бирлаштириш»), «Шарҳ ал-Унмузаж» («Намуналарга шарҳлар») каби шарҳловчи асарлар ёзгандир. Булар айни дамда беқиёс соҳиб қалам ижодини мукаммал ўрганиш борасида калит ўрнини ҳам ўтайди.

МЕРОС

Аз-Замаҳшарийнинг талай асарлари ўзига хослиги, илмий аҳамиятининг чуқурлиги билан ажралиб, улар нафақат Шарқ, балки Ғарб илмий тафаккурининг ривожи учун ҳам катта аҳамият касб этган. Инглиз шарқшуноси Х. А. Р. Гиббнинг таъкидлашича, аз-—Замаҳшарийнинг «ал-Муфассал» номли сарви навҳга оид дарслиги ва нафис сажъ услубида битилган ҳикматли иборалар мажмуаси — «Атвақ уз-заҳаб» («Олтин шодалар») асари Оврупа арабшунослигида шуҳрат қозонган асарлар сирасига киради. Дарҳақиқат, аз-Замаҳшарий ўзидан кейин бой илмий ва адабий мерос қолдирган. Ироқ олими Фозил Солиҳ аз-Самараий улуғ юртдош бобокалонимизнинг эллик олти асари мавжудлигини айтиб, уларни номманом келтиришга муваффақ бўлган. Ўша мақолалар эса бизнинг давргача бешикаст етиб келгандир.

Бетакрор, қомусий илм эгаси бўлган аз-Замаҳшарийнинг илмий-адабий меросини теран ўрганиш, уларга шарҳлар ёзиш, юқорида қисман кўриб ўтганимиздек, узоқ тарихга эга бўлиб, ҳозирги замон олимлари эътиборини ўзига тортиб келмоқда. Шунинг баробарида қайд этиш ўринлики, араб олимлари томонидан аз-Замаҳшарий ҳаёти ва фаолиятининг турли йўналишларини ўрганиш, айниқса, кейинги ўн йилликларда кескин кучайди. Қатор тадқиқотларда олимнинг айрим асарлари чуқур таҳлил этилган, унинг адабиётшунослик, назмий ижодиёти ва диний қарашлари кенг ўрганилиб умумлаштирилганки, улар ҳаммаси шубҳасиз ўрта асрларда яшаб ижод қилган буюк олим ва шоирнинг ноёб истеъдоди, даҳосининг чуқурлигини тўла англатади. Шунингдек, аз-Замаҳшарий меросининг жаҳон маданияти тарихида тутган ўрни бебаҳолигидан дарак беради.

Ана шундай тадқиқотлардан бири сифатида Қоҳира дорилфунуни профессори Аҳмад Муҳаммад ал-Ҳуфийнинг «Аз-Замаҳшарий» деб аталган асарини алоҳида кўрсатиш керак. Тадқиқотчи кўпдан-кўп асл, хусусан араб тилидаги манбалар асосида аз-Замаҳшарий ҳаёти ва ижодини ёритади, унинг устозлари ҳамда шогирдлари тўғрисида батафсил маълумотлар келтиради, ноёб асарларини ҳар томонлама таҳлил этади. Аз-Замаҳшарийнинг етук саналган асарларидан «Ал-Кашшоф» («Аён этувчи») чуқур ва атрофлича тадқиқ қилинган.

Улкан олимнинг ҳаёти, ижодига бағишланган қимматли тадқиқотлардан яна бири мисрлик профессор Мустафо ал-Жувайнийнинг «Манҳаж аз-Замаҳшарий фи тафсир ал-Қуръон» («Қуръон таъсирида аз-Замаҳшарий усуллари») деган асаридир. Бу муҳим тадқиқот тўлалигича «ал-Кашшоф»га бағишланган. Ал-Жувайнийнинг бу асарига қизиқиш катта бўлганлиги боисидан у уч бор (охиригиси 1984 йилда) қайтадан нашр этилган. Қуръони карим тафсирини ёзишда аз-Замаҳшарий қўллаган усулларни атрофлича таҳлил қилади. Олимнинг таъкидлашича, улуғ бобокалонимиз бошқа кишилар томонидан битилган тафсир, ҳадис, фиқҳ, илми ал-қироат, наҳв, адаб ва бошқа соҳаларга доир замонасида машҳур бўлган кўплаб манбалардан унумли фойдаланиб, тафсири мукаммал чиқишига эришган экан.

Араб олимларининг аз-Замаҳшарий меросини собитқадамлик билан ўрганиши, албатта, тасодифий эмас. Гарчанд адолат юзасидан айтиш мумкинки, унинг кўпгина асарлари ҳали атрофлича таҳлил этилмаган, улар устида чуқур тадқиқотлар олиб борилмаган. Бироқ шу нарсани таъкидлаш жоизки, бизда — Ўзбекистонда, яъни олимнинг Ватанида унинг ижоди ҳали-ҳануз етарли даражада ўрганилмаган, катта-катта тадқиқотлар яратилмаган. Шу туфайли бу борада араб олимлари амалга оширган хайрли ишлар бизлар учун ёрқин намуна, ибрат бўлмоғи керак.

Аз-Замаҳшарий она диёрида ва ўзи зиёрат қилган Шарқнинг турли шаҳарларида кўпдан-кўп шогирдлар тайёрлаган, уларга пухта сабоқ берган. Ўзига замондош машҳур олимлар билан хат орқали боғланиб турган. Оилавий ҳаёт ва фарзандлар тарбияси анча вақтимни олади, илмий-адабий фаолиятимга халақит беради деган фикрга бориб, қариндош-уруғларининг қистовига қарамай, бир умр уйланмай ўтади. Ўз асарлари ва шогирдларини фарзанддай бебаҳо бойликдан устун қўяди.

Олимнинг асарлари тириклигидаёқ мусулмон Шарқида унга катта шуҳрат келтирган эди. Аз-Замаҳшарийни олимлар юксак ҳурмат ва меҳр билан «Устоз ул-араб ва-л-ажам» («Араблар ва ғайриараблар устози»), «Фаҳру Хваразм» («Хоразм фахри») дея улуғлайдилар. Машҳур фозиллар, шоиру адиблар даврасида у мудом пешволардан саналиб, қизғин илмий баҳслар, мунозараларда фикрининг теранлиги билан давраодошларини лолу ҳайрон қолдирган. Ана шундай улкан обрў-эътибор ҳамда буюк даҳо эҳтимол, унга «ва инний фи Хваразм Каабат ул-адаб» («Ростдан ҳам мен Хоразмда адиблар учун бир Каъбаман») деб ёзишига асос бўлган бўлса керак.

У. УВАТОВ,
филология фанлари номзоди, доцент.

КЕКСАЛАР ИБРАТИ

Янгийўл районидаги Калинин номли жамоа хўжалиги кексалари хайрли ишга киришдилар. Улар хўжаликдан чорва моллари олиб боқаётирлар.

— Қўй-сигири бор хонадонда барака бўлади,— дейди отахон Муса Рўзиматов. — Ўзим икки сигир, шунча бузоқ ва тўрт бош қўйини боқяпман. Сут-қатиқ ўзимиздан чиқяпти.

Бирмунча илгари хўжалик раҳбарлари кексаларни тўплаб, уларга чорва молларини боқишни тавсия этди. Ем-хашакдан ёрдам берамиз, дейишди. Ҳамма рози бўлди. Аҳолига 178 бош қорамол, 354 бош қўй, парранда сотилди. Шунингдек, уларга 140 тонна силос, эллик тонна қуруқ беда, 35 тонна шелуха тарқатилди.

Бу ишга киришилганига кўп бўлгани йўқ. Унинг дастлабки натижалари эса қувонарли. Хўжалик хонадонларидан 266 тоннадан зиёд сут сотиб олди.

А. НАБИХЎЖАЕВ.

ЯНГИ АГРЕГАТ САМАРАСИ

Хива гилам тўқиш фабрикасида ишчиларнинг оғирини енгил қилиш, ишлаб чиқариш жараёнида қўл кучини камайтириш мақсадида янги агрегатлар ўрнатилди.

Мазкур ускуналарни корхонада ташкил этилган В. Ким бошчилигидаги монтажчи қурувчилар бригадаси аъзолари созлаб, фойдаланишга топширишди. Улар бир ой мобайнида қарийб 80 минг сўмлик иш бажардилар. Агрегатларни тез ва соз ўрнатишда Илҳом Султонов, Равшан Сафоев, Одил Саидов, Давлат Худойберганов, Ғойиб Назаров сингари монтажчилар жонбозлик кўрсатишди.

Қулай усуналарнинг ўрнатилиши туфайли гиламчилар маҳсулот тўқиш, ўраш ва боғлаш ишларини тез ва сифатли бажариш имкониятига эга бўлишди. Энг асосийси, корхонада қўл меҳнати сарфлаш анча камайиб, маҳсулот ишлаб чиқариш кўпайди.

И. ЭШЖОНОВ,
Хоразм вилояти.

● Янгиликдан хабарингиз борми?

МЕНЕЖЕРЛИК — БУ КАСБ

● Алишер Файзуллаев — психология фанлари номзоди, Сиёсатшунослик ва бошқариш институтида кафедра мудири, жумҳуриятимиз ҳукумати қошидаги кадрлар тайёрлашни мувофиқлаштириш комиссиясининг аъзоси. Охирги икки йил ичида у тўрт ой давомида икки маротаба АҚШда бўлди, менежерлар (яъни, бошқарувчилар, раҳбарлар) мактабларида ўз малакасини оширди, турли университетларда ва ташкилотларда 30 дан ортиқ лекция ўқиди. Мухбиримиз К. РИХСИЕВ Янги йил арафасида у билан суҳбатлашди.

МУХБИР: Алишер Омонуллаевич, АҚШга боришингиздан асосий мақсад нима эди?

А. ФАЙЗУЛЛАЕВ: Мени АҚШнинг бошқариш консультантлари жамияти ва бир қанча университетлар таклиф қилишган эди. Мақсад — Ўзбекистонда бошқариш санъатини ўстиришга кўмаклашиш. Маълумки, АҚШда юзлаб менежерлар ва бизнес мактаблари бор, бошқариш соҳасида университетларда магистрлик ва докторлик илмий даражалари ҳам берилади.

М: Лекин Америка — бу Америка, биз эса—бу биз. Бизнинг шароитда уларнинг тажрибасидан қандай қилиб фойдаланишимиз мумкин?

А. Ф: Саволингиз жуда ўринли. Агар биз Америкага тааллуқли бошқариш моделларини тўғридан-тўғри ўзимизга кўчиришга уринсак, нотўғри иш қилган бўлар эдик. Биз уларнинг тажрибасини ўрганган ҳолда, ўзимизга тўғри келадиган бошқариш моделлари ва услубларини ижод қилишимиз керак.

М: Фикрингизни аниқлаштирсангиз.

А. Ф: Гапни масалан, Японияадан бошласак. Иккинчи жаҳон урушидан сўнг японлар, аввало, ўз бошқариш системасини ярата олдилар ва шу орқали ривожланишни жадаллаштириб юбордилар. Бу системанинг ўзаги — япон анъаналари, японча ҳаёт тарзи, японларга хос дунёқараш. Биз ҳам ўзимизга хос корхона маданиятини ташкил қилишимиз, урф-одатларимиздан, бизга хос бўлган одамларнинг бир-бирига муносабати ва муомаласидан иложи борича фойдаланишимиз керак. Хуллас, одамлараро муносабат ва ҳамжиҳатлик бозор иқтисоди шароитида бизга жуда қўл келади.

М: Гапни инсон омилига олиб келаётганга ўхшайсиз, лекин бу омил ҳақида биз жуда кўп гапириб келамиз...

А. Ф: Кўп гапирганмиз-у, лекин кам иш қилганмиз. Мен кўпгина АҚШ корхоналарида бўлдим, у ерда деярли ҳамма раҳбарлар бир нарсани қайд қилишади: бизда, дейишади улар, ҳар хил муҳим ресурслар бор, масалан корхонанинг пул ресурслари, жиҳоз-ускуна ресурслари, технологик ва техник ресурслар ва ҳ.к. Аммо асосий ресурс — бу инсон ресурслари. Ана шуларни ривожлантиришга қанчалик кўп маблағ сарф қилинса, корхона ҳар жиҳатдан ютуққа эришади. Шунинг учун ҳам ҳозир Америкада менежерларни, умуман ходимларни ва ишчиларни ўқитишга бўлган қизиқиш жуда-жуда катта, бунга компаниялар пулни аямасликка ҳаракат қилишади. Ўзингизга маълум, капиталистлар пулни бекордан-бекорга совуришмайди. Компанияларда ҳатто инсон ресурслари бўйича вице-президентлар ҳам бор.

М: Бу соҳада бизда аҳвол қанақа? Қачон ўзбек менежерларини корхоналарда ва ташкилотларда учратишимиз мумкин бўлади?

А. Ф: Бозор иқтисодига ўтар эканмиз, махсус малакага эга бўлган менежерларга эҳтиёж ортаверади. Бу одамлар бошқаришни, ишбилармонликни касб сингари эгаллаган бўлишлари керак. Ҳозир матбуотда ҳар хил менежерлар ва бизнес мактабларининг эълонларини учратишимиз мумкин. Яқинда жумҳуриятимизда Сиёсатшунослик ва бошқариш институти тузилди. Бу институтнинг бошқариш факультетида махсус менежерлар тайёрлаш бўлими ҳам очилмоқда. Бўлимда талабалар тўрт ойдан тортиб икки йилгача бўлган ҳар хил курсларда ўқиб, менежерлик бўйича иккинчи диплом олишади.

М: Менежерлар қандай хусусиятларга эга бўлиши керак?

А. Ф: Ҳақиқий менежер — бу, масъулиятни ўз бўйнига оладиган, хавфдан қочмайдиган, яхши муомалага эга, бозор иқтисодидан яхши хабари бор, чет тилида гаплаша оладиган, бошқариш назариясини ва амалиётни ўзлаштирган, фақатгина бировларнигина эмас, балки ўз-ўзини ҳам яхши бошқара оладиган, юриш-туриш, кийиниш, оғзаки ва ёзма нутқ маданиятига эга бўлган ишбилармон одам.

М: Бундай одамларни топиш, танлаш қийинмасми?

А. Ф: Юқорида айтганимдек, менежерлик — бу, касб. Ҳар қандай касбга бўлгани сингари, унга ҳам баъзи одамларда мойиллик бўлади, бошқаларда эса йўқ. Биз махсус усуллар билан одамларнинг қанчалик менежерлик касбига лойиқ эканлигини тахмин қилишимиз мумкин. Аммо шуни эсдан чиқармаслик кераки, аввало, одам ўзидаги хусусиятларни ривожлантириши лозим. Унда имкониятлар кўп. Шу жиҳатдан ҳам биз ўз курсларимизда бўлажак раҳбар ходимларнинг шахсий имкониятларини ривожлантиришга катта эътибор қиламиз.

М: Янги йилда бўлажак менежерларимизга қандай тилагингиз бор?

А. Ф: Ўзингизга ишонинг. Сиз ўзингизга ишонмасангиз, бировларнинг сизга ишониши қийин бўлади.

● Дўстлик туйғуси билан

БИЗНИНГ ЭНВЕР ОҒА

«Бу уйда Улуғ Ватан уруши қатнашчиси Энвер Абибуллин яшайди», деган ёзуви бор дарвоза олдидан ҳар куни ўтаман.

Қўлида устачилик асбоб-ускуналари солинган халтачани кўтариб набиралари қуршовида кетаётган бу отахонни ҳеч ким етмишда демайди. Уч марта яраланиб, фронтдан соғ-омон қайтган Энвер аканинг бутун ҳаёти китоблик одамлар билан боғланди.

У армия сафига чақирилганда айни навқирон — йигирма ёшда эди. 1941 йилнинг сентябридан бошлаб Олмаота шаҳрида жойлашган запасдаги қисм полкида икки ярим ой ҳарбий тайёргарликдан ўтди. Йил охирида эса Калинин шаҳри яқинида 21-ўқчи полкнинг минамётчилари сафида жангга кирди.

Ҳар қадамда душман билан юзма-юз олишув бўларди. Лекин она-Ватанга содиқ аскарларимиз орқага чекинишни ўйламай, фақат олдинга интилардилар. 1942 йилнинг аёзли декабрида Великие Луки яқинидаги жангда Энвер ака снаряд парчаси тегиб, чап оёғидан яраланди. Муромдаги госпиталда бир ярим ой даволаниб, Курск жангларида қатнашди. 1943 йилнинг июнидан 1945 йилнинг октябрь ойи ўрталаригача, аввал, Ленин орденли танкка қарши қирувчи бригаданинг 3-бўлими, сўнг Богдан Хмельницкий орденли 281-қирувчи гвардиячи полкда алоқачи бўлиб мардлик намуналарини кўрсатди.

Энвер Абибуллин Гомель, Баранович, Бобруйск шаҳарларини, Польша ерларини фашист босқинчиларидан озод қилишда қатнашди. 1945 йилнинг апрелида Одер дарёси бўйлаб Берлинга кираверишда бошидан қаттиқ яраланди. Уни даволанишга юбормоқчи бўлишганда: «Йўқ, мен Ғалабани фронтда, жангчилар билан бир сафда кутиб оламан», деб жанг майдонини ташлаб кетмади. Берлинни штурм қилишда кўрсатган жасорати учун у 1945 йилнинг 29 апрелида иккинчи даражали Улуғ Ватан уруши ордени билан тақдирланди.

Энвер оға 1945 йилнинг 22 октябрида Берлиндан Ўзбекистонга — Китобга келди. 1947 йилнинг 28 сентябридан буён Октябрь 40 йиллиги кўчасидаги 34-уйда 4 фарзанди ва 8 набираси бағрида ўзбеклар билан ёнма-ён яшаб келяпти.

Энвер оға дастлаб Китоб шаҳридаги инвалидлар уйида директор. 9-СМУ, 226-хўжаликлараро механизациялашган кўчма колонна, 106-ремонт-қурилиш бошқармасида прораб, уста бўлиб ишлади. Унинг қўлида сайқал топган уй-жойлар, маданий-маиший ва маъмурий биноларда турли миллат вакиллари ишлаб, фаровон яшашяпти. Пенсияда бўлишига қарамай ҳозир ҳам эл-юрт хизматида.

Байрам кунларида Энвер Абибуллиннинг кўксини Улуғ Ватан уруши орденлари, Берлинни олишдаги, Варшавани озод қилишдаги жасорати учун берилган медаллари безайди. У бир олам қувонч ва миннатдорчилик туйғуси билан кўчаларни тўлдириб ўтаётган китобликлар оқимида бахтиёр одимлайди.

М. ҲАЙДАРОВА.

Бувайда районида қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Шу мақсадда хўжаликларда кичик-кичик цехлар, фабрика филиаллари ишга туширилипти.

Яқинда «Коммуна» жамоа хўжлигида ана шундай тикув-трикотаж цехи қурилди. Цех учун ускуналарни Тошкентдаги «Юлдузча» фирмаси вакиллари етказиб беришди. Хўжалик учун бу кичик корхона 50 минг сўмга тушди.

Цех ишчилари ўтган давр мобайнида 15 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришди. Айни пайтда улар тайёрлаётган истеъмол буюмларига бўлган талаб ошиб бормоқда. Шунинг учун ҳам цех жамоаси янги йилдан бошлаб икки сменали иш графиги асосида меҳнат қиляпти.

СУРАТДА: цехнинг ёш тикувчилари У. Ниёзалиева (чапда) ва Д. Абдураҳмоноваларни кўриб турибсиз.

Ф. НАЗИРОВ (ЎзТАГ) тушурган сурат.

КЎП БОЛАЛИ ОНАЛАРГА МУКОФОТЛАР

СССР Президентининг 1990 йил 18 декабрь Фармонига биноан Ўзбекистон ССРда истиқомат қилувчи ўн ва ундан ортиқ бола туғиб тарбиялаган кўп болали 231 онага «Қаҳрамон она» фахрий унвони берилди. Уларга «Қаҳрамон она» ордени топширилади.

(ЎзТАГ).

АЙБЛОВ ХУЛОСАСИ ТАСДИҚЛАНДИ

Наманган вилоятидаги Поп деҳқончилик-саноат бирлашмасининг собиқ бош директори Аҳмаджон Одилов иши юзасидан айбланувчилар ва адвокатлар 11 ой давомида жиноий иш материаллари билан таништирилгандан сўнг ССЖИ Бош прокурорининг ўринбосари айблов хулосасини тасдиқлади. Жиноий иш кўриб чиқиш учун ССЖИ Олий судига юборилди.

ССЖИ Прокуратурасида ТАСС мухбирига хабар қилишларича бу иш юзасидан дастлабки тергов ўтган йилнинг ноябрь ойида тугалланган эди. А. Одилов, унинг укаси совхоз директори М. Одилов, Задарё район партия комитетининг собиқ биринчи котиби У. Холдоров, ишлаб чиқариш бўлинмаларининг раҳбарлари А. Ҳамроқулов ва Ю. Тўраев жиноий жавобгарликка тортилганлар.

Гуруҳ аъзолари ҳокимият ва хизмат ваколатларини ошириб юборишда, яъни ўз қўл остидагиларни мунтазам калтаклаш ва қийнашда, ашаддий безориликда, атайлаб оғир тан жароҳати етказишда, сохта маълумотлар беришда, бегуноҳ кишиларни жиноий жавобгарликка тортишни ташкил этишда, кўп миқдорда қорамол ва пул ўғирлашда, кўп марта пора олиш ва пора беришда айбланмоқда.

А. Одиловнинг айрим шериклари устидан ҳукм чиқарилган. Бир қанча жиноий воқеалар юзасидан тергов давом этмоқда.

● Ўқинг, мушоҳада қилинг!

КЕЛАЖАК МУАММОСИ

Узоқ йиллар мобайнида табиий бойликлар битмас-туганмас, у инсоният ҳаёти учун абадул-абад етарли, деб келдик. Оқибатда табиатни бўйсундириш ақидаси пайдо бўлди. Етмишинчи йилларга келибгина бу фикр нотўғрилигини англадик. Аслида ҳам нефть, газ, кўмир, маъданлар сингари табиий бойликлар, шунингдек, сув, деҳқончиликка яроқли ер заҳиралари чекланганидир: Ўрта Осиёнинг асосий сув манбаи Амударё ва Сирдарёдир. Бу дарёлар сувининг йиллик ўртача миқдори юз йиллардан бери ўзгармайди. Деҳқончилик ўзлаштирилаётган ер майдони шу дарёлардаги сув миқдорига тўғридан-тўғри боғлиқ. Лекин бошқа томондан қараганда, сув заҳиралари боғлиқ бўлмаган ҳолда ўзлаштириладиган ернинг ўзи қолмаяпти. Бу ҳол, масалан Андижон вилоятида яққол кўринади. Қишлоқ ва тоғ мавзелари деҳқончилик учун яроқсиздир. Бундан ташқари суғориладиган ерлар ҳосилдорлиги даражасининг ўз таъсири бўлиб, у тупроқ унумдорлигига, уруғ навига, деҳқончилик маданияти даражасига боғлиқ.

Худди шунингдек, чорва яйловлари ва дашт майдонлари ҳам чекланган. Бу моллар сонини кўпайтиришга имкон бермайди. Гап шундаки, Ўрта Осиё халқлари азалдан деҳқончилик ва чорвачилик билан шуғулланиб келишган, музофот иқтисодиётининг асосий соҳалари бундан кейин ҳам мана шулар бўлиб қолаверади.

Ўрта Осиё аҳолиси табиий ўсиши энг юқори. Масалан, охирги аҳолиқ рўйхати натижаларига кўра 10 йилда Ўзбекистон аҳолиси 4,5 миллион кишига кўпайган. Бу Иттифоқ бўйича ўртача ўсиш тезлигидан уч марта юқори демакдир. Ўсиш даражасининг юқорилигида асосан туб аҳоли улуши катта.

Аҳоли сонининг тез кўпайиши айрим иқтисодий ва ижтимоий қийинчиликларни туғдиради. Аҳолишунос (демограф)ларнинг фикрича, туғилиш кўпайишининг ҳозирги мароми сақланиб турса, 15—20 йилдан сўнг жумҳурият аҳолиси 34—36 миллион кишига етади. Яъни амалда икки баравар кўпаяди. Аҳоли жон бошига гўшт ишлаб чиқаришни ҳозирги меъёрда сақлаш учун қорамол, қўй, эчки, чўчқа, паррандалар сонини икки баравар, аҳоли жон бошига 70—90 килограммга етказиш учун эса гўшт ишлаб чиқаришни 5—7 марта кўпайтириш керак бўлади. Табиийки, бунинг учун қўшимча яйловлар, қўтонлар керак. Бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш масаласи ҳақида ҳам шундай фикрни айтиш мумкин.

Уй-жой қурилиши унумдор ерларнинг камайишига олиб келади. Масалан, Советобод ноҳиясидаги Қарнаб кенти аҳолиси 1988 йилда 194 кишига кўпайди. Ўртача ҳисобланганда ҳар йили 75—80 оила қурилади. Демак, шунча янги уй тикланиши талаб қилинади. Бу эса тахминан 20 гектар майдонни эгаллайдиган катта бир маҳалла демакдир.

Аҳолининг ўсиши ишсизлик муаммосини ўткирлаштиради. Чунки, юқорида айтганимиздек, кишиларни иш билан таъминловчи асосий соҳа деҳқончилик ва чорвачилик, бошқа айрим соҳалар бўлиб қолаверади. Ер, сув заҳиралари чекланганлиги, ишлаб чиқаришни механизациялаш ва компьютерлаш ривожланаётганлиги, меҳнатни ташкил этишнинг янги—ижара, пудрат, фермер хўжаликлари шакллари кенг қўлланилаётгани ҳисобга олинса, бу муаммонинг мураккаблиги ва кўламини тасаввур қилиш қийин эмас. Фикримизча, фақат Большевик ноҳиясигина давлат ерларини ижарага бериш мумкин. Бошқа ноҳияларда бунинг учун имконият йўқ — ер етмайди.

Энг зарур истеъмол маҳсулотлари, ер, сув ва иш ўрни етишмаслиги айниқса кўпмиллатли жумҳуриятларда олдиндан айтиб бўлмайдиган ва ҳал бўлиши қийин бўлган оғир оқибатларга олиб келиши мумкин. Бу муаммонинг айрим жиҳатлари жумҳуриятда юз бераётган воқеаларда кўзга ташланмоқда.

Шунинг учун, бизнингча, ўзининг муҳимлиги ва аҳамиятига кўра демографик муаммо иқтисодий муаммо билан тенг туради. Демографик муаммони ҳал этмай туриб, иқтисодий масалаларга ечим топиб бўлмайди. Бу муаммо Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Иттифоқнинг айрим музофотларига хосдир.

Табиийки, нима қилиш керак, деган савол пайдо бўлади. Бизнингча:

биринчидан, энг аввало муаммони чуқур ўрганиш ва тадқиқ қилиш, бунинг учун мафкуравий бидъатдан, яъни Мальтус ва бошқалар ғоясига яқинликда айблашдан воз кечиш керак;

иккинчидан, холис илмий-тадқиқот хулосаларига асосланиб, аҳоли ўртасида тарғибот юритиш зарур;

учинчидан, вилоят, ноҳиялар марказларида бу масалада эркак ва аёлларга маслаҳатлар бериладиган тиббиёт муассасалари очиш талаб қилинади;

тўртинчидан, келажакда бу муаммони жумҳурият расмий сиёсати даражасига олиб чиқиш, яъни илмий тадқиқотлар, тиббиёт муассасалари ишини мувофиқлаштирадиган, бу соҳада ишларни маблағ билан таъминлайдиган давлат қўмитаси ёки маҳкамасини ташкил этиш зарур.

Вилоятимизда илмий-тадқиқотларни ташкил этишни Самарқанд давлат дорилфунунининг илмий секциясига топшириш мумкин. Бу ишга иқтисодиёт, сиёсат, кибернетикани яхши биладиган мутахассис раҳбарлик қилса, нур устига нур бўлади. Уни Москвадаги демографик тадқиқотлар марказига бу фаннинг методологиясини ўрганиш учун уч-тўрт ойга сафарбар қилиш мақсадга мувофиқ. Уюшма бир маромда ишлаш учун у тегишли давлат муассасалари режа қўмитаси, статистика бошқармаси, ижроқўмлар, илмий-тадқиқот институтлари ва бошқалардан зарур маълумот ва ахборотларни ҳеч бир тўсиқсиз олиш талаб этилади. Айни пайтда унга аҳоли сўровини ўтказишда ёрдам бериш керак бўлади. Тадқиқотларнинг асосий қисми якунлангач, бу маълумотларни партия ва шўро идоралари ходимларига, депутатларга, зиёлиларга ва талабаларнинг илғор қисмига етказиш, сўнгра омма ўртасида тарғибот ишини бошлаш керак.

Бу кўп вақт талаб қиладиган оғир, машаққатли иш. Лекин муаммо мавжуд экан, ҳеч нарсага чалғимасдан уни тадқиқ этишни бошлаш керак.

А. ҚУВВАТОВ,
Самарқанд давлат дорилфунуни кимё куллиётининг катта илмий ходими.

• ХОТИРА

ОҚКЎНГИЛЛИ ЭДИЛАР...

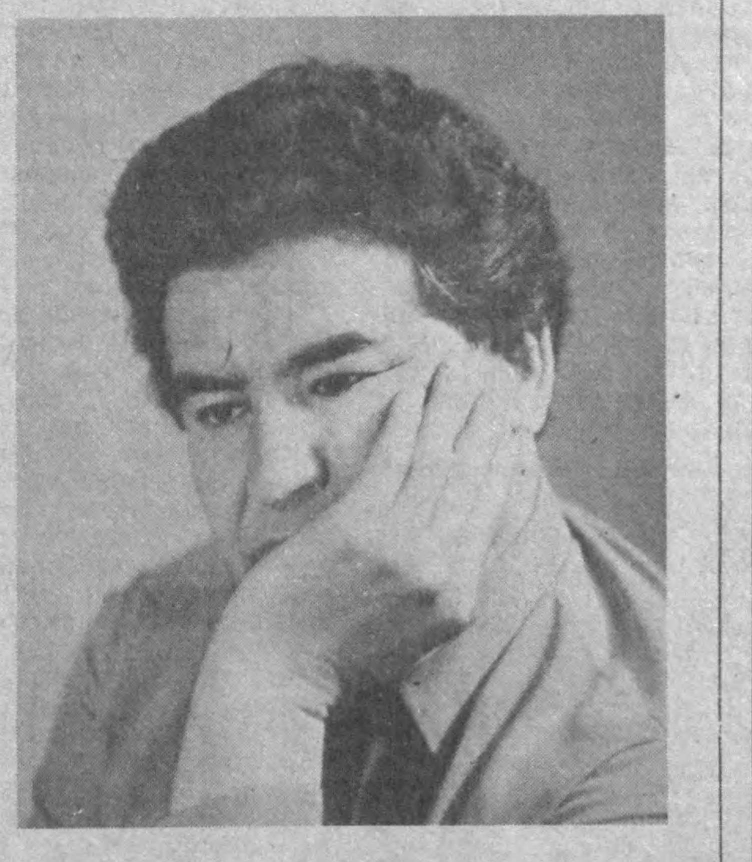

Мен учун хотира ёзиш жуда оғир. Назаримда Ўктам ака (мен доим «дадаси» деб ўрганган эдим) худди бир ёққа кетганлару, яқинда келадигандек...

Биз оиламиз билан жуда иноқ яшардик. Болаларини жонидек кўрарди. У киши улардан ҳеч нарсани аямасдилар.

Ўктам ака ниҳоятда содда инсон эди. Ёш боладек ҳаммага ва ҳамма гапга ишонаверардилар. Чунки у киши одамни алдаш нималигини мутлақо билмас эдилар. Ёшликларидаги бир воқеани айтиб берганлари эсимда: талабалик йилларида ўртоқлари билан бировнинг хонадонида яшаб, навбат билан овқат пиширишар экан. Бир куни Бешёғоч бозори дарвозаси рўпарасидаги гўшт дўконига борибдилар. Беш-олти кишидан кейин навбатлари келганда «Амаки, менга шўрвалик қилиб беринг», дебдилар. Чунки олдинда турганлар «менга чучваралик», «мантилик қилиб беринг» деб олишаётган экан-да. Шунда қассоб уларга кўзойнаги тепасидан қараб, «Эй, ўғлим, содда экансиз-ку, эшитаётганингизга ишонаяпсизми? Булар уйига бориб мантиям, чучвараям қилмайди. Оқкўнгил одам экансиз. Ростини айтганингиз учун, мана, сизга», деб яхшилаб гўшт тортиб берган экан.

Ўктам ака ҳаётда жуда кузатувчан одам эдилар. Ҳар хил кундаликлар ёзиб борардилар... Кўпинча ўзларига жуда ёқиб кетган парчаларни менга ҳам ўқиб берардилар. Фикр алмашардик...

Қуйида кундалик дафтарларида қайд этилган баъзи фикр-мулоҳазаларни Ўктам ака учун ғоят азиз бўлган рўзнома муштарийлари эътиборига ҳавола қилишни лозим топдик.

Шарифа АБДУРАЗЗОҚОВА.

ИНСОН МЕҲНАТ БИЛАН УЛУҒ

● Социалистик реализм методига шубҳа билан қарайдиган ўртоқларда ҳам маълум асос бор. Чунки... социалистик реализм типик шароитдаги типик образларни тасвирлашни ва яна келажакда типик ҳодисага айланадиган жараён ва типларни тасвирлашни, яъни, масала шундай қўйиларкан, истаймизми-истамаймизми, ҳаётни безаб кўрсатишни тақозо этади. Биз эса нимага эришдик?

«Молодая гвардия»га қўйилган айбларнинг бирида «коммунист образи ниҳоятда бўш» деб турилиб, умуман коммунист хато қилмайди, деган ғоя ҳам илгари сурилган экан. Ана, қаранг, қандай вақтлар бўлган! Натижада адабиётда конфликтсизлик назарияси ва практикаси юзага келди. Адабиёт, асосан, маддоҳликка айлантирилди. Албатта, онда-сонда муносиб асарлар ҳам чиқиб турди — бусиз бўлиши мумкин эмасди. Мана, энди бугунги кунга келиб қарасак, коммунистлардан (яна қанақанги коммунистлар!) миллионер қаллоб, ўғрилар қанча чиқди...

«Назарий» асосланган йўллар билан ҳаётдан четлаштириш адабиётни ҳам, ҳаётни ҳам ғоят даражада чегаралаб қўйди. Энди бўлса ҳамма айбдорни қидириб юрибди... Қизиғи шуки, яна айбни ёзувчиларнинг ўзларига қўйишади...

● Коммунизмни шу яқин орада (ҳатто йилларигача аниқ айтилган эди!) қуриб битириш тўғрисидаги шов-шувлар — илмий дунёқарашдан бутунлай чекланишдан бошқа нарса эмасди. Илм пардасига ўралган сохта қарашлар одамларнинг жонига тегиб кетди. Яна, ёшлар ўзбошимча, гапга кирмайди, бизга ишонмайди, деб зорланамиз. Бундай шошқалоқликнинг маънавий зарарини ўзимиз ўйлаб, ўлчаб ҳам кўрмаганмиз.

● Чинакам аҳлоқийлик намунага асосланади. Худди шунингдек, ҳозир ўтмиш хатоларини фош этиш ниқоби остида фильмларда ҳам, китобларда ҳам ҳаммаёқ қора рангда берилаяпти. Жамиятимизнинг тараққиёт диалектикаси — умуман ҳамма замонларда ҳам — жаҳон адабиёти яхшилик ва яхши намуна асосида яшаган ва яшаши керак. Инсоннинг идеали маёқ бўлиб қолаверади. Уни уриш, сўкиш билан одам қилиб бўлмайди.

● Чингиз Айтматовнинг маҳорат сири нимада, деб сўрашади, кўпинча. Инсоннинг азалий одати шуки, у мукаммаллик сирини ҳам билишни истайди. Ваҳолонки, бу сирни билиш қийин, кўпинча билиб бўлмайди.

● Бир хил одамлар билан кўришгунингча бир хил, кўришганингдан сўнг эса мутлақо бошқача бўлиб қоласан...

● Зериккан одам шундоқ афтидан билиниб туради, уни яшириш қийин.

● Кўп билган одам эҳтиёткор бўлади.

● Унинг буйруғи дағал эмас, аллақандай салобатли бўларди.

● Чиройли аёллар деярли ҳамиша хунук аёллар билан дугона тутинишади...

● Шон-шуҳрат келиши билан негадир кўпинча аввалги дўстлик ҳам йўқолади.

● Одамнинг буюклиги суриштириб келганда унинг шахсий хислати эмас. Унинг буюклиги аслида атрофини ўраган одамларнинг буюклигидир.

● Итни занжирдан бўшатсанг, аламини биринчи ўзингдан олади.

● Бир хил одамлар бўладики, гўё дунёга улар бошқаларнинг иродасини адо этиш учунгина келгандек туюладилар, ҳар қачон, ҳар қандай шароитда ҳам ўз фикрлари билан иш кўришдан бўйин товлайдилар.

● Ҳамма хўрликларга чидашинг мумкин, аммо сендан ёмонлик кўрмаган одамдан келган хўрликка чидаш қийин.

● Қайта қуриш, бир хиллар ўйлагандек, туппа-тузук нарсаларни ҳам бузиш эмас, қуриш, ахир!

● Гулнинг ҳиди, овқатнинг таъми бўлганидек, одамнинг ҳам яхшиси ва ёмони бўлади.

● Ёзувчи одатда гапирганларидай, халқ ҳаёти билан мустаҳкам алоқа боғлаши керакмас, халқнинг ўзи бўлиши керак.

● Ўзи гўзал, аммо юраги бемеҳр...

● Болалигимда ҳар замон-ҳар замонда дадам билан Искандарга, бозоргами, нима учундир тушардик. Сойлиқнинг бир-бирига ўхшаш тепалари, кўчалари, одамларидан кейин Искандар мен учун худди азим бир шаҳардек ғужғон кўринарди. «Пиш-пиш»лаб турадиган паровоздан кўзимни узолмасдим. «Уу-у-г» деганча жўнаб кетган поезд эса, назаримда, аллақандай сирли дунёга очилган дарчага ўхшаб кўринарди... Йиллар ўтди. Сойлиққа ҳадеганда чиқолмайман, аммо қадрдон қишлоғимни юрагимдан севиб эслайман. Уни кенгроқ англайман, кўраман. Дарҳақиқат, агар ўша жойда қолганимда, ҳеч ерга чиқмаганимда Сойлиқни ҳозиргидек ҳис этолмас, кўролмас эдим, унинг теранлигини билолмасдим. Дунё кезиш орқали ўз юртингнинг қадр-қимматини тушуниб етасан...

● Ноҳақ одам доимо ўзи билиб туриб жанжалга баҳона излайди.

● Ҳеч нарсага кўр-кўрона ишонмаслик керак. Ҳатто энг тўғри деб ҳисобланган нарсаларга ҳам..

● Одамлар — субъект. Жараён одамларни ўзгартиряпти, одамлар эса ҳаётни.

ЯНГИ МЕҲМОН МУБОРАК

1991 йил 1 январга ўтар кечаси Тошкент шаҳридаги барча туғруқхоналарда чироқлар ўчмади. Шифокорлар, доялар ва ҳамширалар дунёга келаётган янги фарзандлар — меҳмонлар билан банд бўлдилар.

Абу Али ибн Сино номидаги Тошкент шаҳар 1-клиник касалхонасининг 1-туғруқхонасида ҳам қувончли воқеалар юз берди. Туғруқхона бош врачининг ўринбосари Надежда Ивановна Полякова мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди.

— Янги йил кириб келаётган чоғда ҳомиладор Наима Расулова дард устида эди. 00.40 минутда тўртинчи фарзанд — қиз дунёга келди. Янги меҳмон 3 килограмм эди. Бу она Октябрь ноҳиясидаги Маҳтумқули кўчаси 8-проезд 7-уйда яшайди. Ана шундан кейин ҳомиладор ёш она Светлана Попова ҳам тўнғич ўғил кўрди. У Жанггоҳ кўчаси 11-уй, 10-квартирада яшайди. Булардан ташқари Сожида Ғаффорова, Муҳаббат Шарипова сингари ўнлаб оналар 1 январь куни фарзандли бўлишди.

Энг яхши орзу ва умидлар билан нигоҳ ташланаётган 1991 йилимиз хайрли ва саодатли бўлсин. Ҳамиша янги-янги фарзандлар туғилсин, тўйлар кўпайсин. Ҳаётимиз барқ уриб шаҳдам одимласин.

Вилоятда ягона

САМАРҚАНД. Олти ой муқаддам вилоят ижроия қўмитасининг қарорига кўра ҳукумат чорбоғи болалар физиотерапея шифохонасига айлантирилганди. Ҳозирги кунда шифо масканида 800 га яқин бемор болалар даволанмоқда. Тажрибали врач ва ҳамширалар сариқ касали билан оғриган дардманд кичкинтойларга малакали тиббий хизмат кўрсатаётир. Шинам ётоқхона, ўйинлар хонаси, сузиш ҳовузи, кинохонада намойиш этилаётган фильмлар болалар руҳини тетик, кайфиятини чоғ этиб дарддан фориғ этмоқда. Шифохона ўтган йилни муваффақиятли якунлаб, вилоятда энг яхши кўрсаткичларни қўлга киритди.

СУРАТДА: шифохона бош врачи Мамлакат Шарипова.

Р. ҒОФУРОВ сурати (ЎзТАГ).

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ТАЙЁРА ЙЎЛОВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ҳозирги кунда Аэрофлотда тайёралар учун ёнилғи етказиб берилмаётганлиги туфайли жуда оғир аҳвол вужудга келди. Фуқаро авиациясининг Арманистон, Қирғизистон йўналишларида йўловчилар ташиш режалари бажарилмаяпти.

Кўрилаётган чора-тадбирларга қарамай бундай нохуш аҳвол, чунончи, Ўзбекистон фуқаро авиацияси бошқармаси тайёраларида ҳам учраб турибди. Бу кўпгина рейсларни тўхтатиб қўйиш ва умуман барча учишларни буткул бекор қилишга, йўловчиларга улар сотиб олган тайёра патталарини қайтариб беришга олиб келиши мумкин.

Ана шунга мувофиқ, 1991 йил январь ойига тайёра патталари сотиш алоҳида кўрсатма берилгунига қадар жадвал бўйича учишдан 15 кун аввал амалга оширилади.

Кейинчалик бўладиган барча ўзгаришлар ҳақида Ҳаво алоқаси Марказий агентлиги сизларни хабардор қилади.

●

Ўзбекистон ССЖ жисмоний тарбия ва спорт давлат комитети

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ

кафедралар бўйича

профессор-ўқитувчилар таркибидаги

БЎШ ЛАВОЗИМЛАРГА

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: бокс ва қиличбозлик (доцент, фан номзоди);
профессор: даволаш жисмоний тарбияси (0,25);
доцентлар: жисмоний тарбия назарияси ва услубиёти, футбол;
катта ўқитувчилар: баскетбол, тренерлик куллиётида енгил атлетика, гимнастика, қўл тўпи;
ўқитувчилар: инглиз тили, рус тили, гимнастика.

Танлов муддати — 6 январгача.

Ҳужжатлар қуйидаги манзилга юборилсин: 700052, Тошкент шаҳри, Новомосковская кўчаси, 2-уй, кадрлар бўлими. Телефон 68-08-28.

●

«УЗИРСТРОЙ-КОНСТРУКЦИЯ»

қурилиш бошқармасининг

ТОШКЕНТ ТЕМИР-БЕТОН БУЮМЛАРИ ЗАВОДИГА

малакали ишчилар: қолипловчилар, электр пайвандчилар, моторчилар

КЕРАК

Меҳнатга — ишбай-мукофот тарзида ҳақ тўланади.

Завод Тошкент сув омборининг хушманзара ерига жойлашган. Корхона қошида пионер лагери, ишчилар ошхонаси, дўкон, спорт майдончаси ва бошқа ижтимоий-маданий-маиший объектлар мавжуд.

Ёлғиз кишиларга шинам ётоқхона, оилалиларга — навбатга туриш тартибида квартира, шахсий қурилиш олиб бориш учун ер ҳақрақаси берилади.

Қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилинсин: Тошкент вилояти, Ўрта Чирчиқ ноҳияси, Туябўғиз шаҳарчаси.

Шахмат

ТОЖДОР

Тенги йўқ икки шатранж алломаси ўртасидаги баҳс 24 учрашувдан иборат бўлиб, ҳафтасига учтадан партия ўйнаш ва уларнинг ҳар бирига баҳс давомида уч мартадан танаффус олиш ҳуқуқи бериб қўйилди. Демак, жанг ўн ҳафтага мўлжалланганн равшан. Баҳс Ғарбу Шарқда ўтказилиши муносабати билан иштирокчилар мослашиши учун берилган икки ҳафталик умумий танаффус ҳам инобатга олинса, кураш муддати салкам уч ойни ташкил этади.

Мухлислар буни дурустроқ тасаввур этишлари учун бир воқеани қисқача айтиб берай. Москва, 1967 йилнинг ёз ойлари эди. ССЖИ халқлари навбатдаги спартакиадаси программасидаги мусобақалар пойтахт пионерлар саройининг муҳташам залларидан бирида давом этарди. Унда Ботвинник, Смислов, Петросян, Тал, Спасский... сингари довруғи оламни тутган шахматчилар дона сургандилар. Навбатдаги учрашувда забардаст ёш рақибимнинг исканжасига тушиб қолдим. Бор имкониятларни ишга солиб, бироз енгил нафас ола бошлагач, саҳнадан тушдим-да очиқ ҳавога чиқмоқчи бўлдим. Йўлакда турган жумҳуриятимиз спорт комитети раҳбарларидан бири мени аста тўхтатиб, саломлашди ва юз-кўзимга тикилиб:

— Ҳанузгача мен шахмат тахтаси узра бундай беаёв кураш бўлишини хаёлимга келтирмаган эканман, — деди.

Баҳснинг Нью-Йоркда ўтган биринчи ярми ҳам анчагина шиддатли тус олган бўлса-да, ҳар қалай ўйналган 12 партиянинг атиги иккитасидагина ғалаба қайд қилинганлиги америкалик мухлисларни унчалик қаноатлантирмагани муқаррар. Лекин Каспаровнинг иккинчи, Карповнинг эса еттинчи учрашувда кўз-кўз қилган ажабтовур тиниқ маҳорати эсда қоларлидир.

Икки ҳафталик умумий танаффусдан сўнг Франциянинг Леон шаҳрида бошланган иккинчи босқич кураши янада шиддатлироқ тус олиши кутиларди. Дастлабки уч партияда ҳарифлар қанчалик уринмасин ғалаба нашъасини суролмади. Ҳисоб ҳамон тенглигича давом этарди. 7,5:7,5. Аммо мухлису мутахассислар наздида яқин орада ҳарифларнинг бир «наъра» тортиши турган гапдек туюларди. Чунки кўзга яққол чалинган учқунлар аланга чиқармаслиги мумкин эмасди-да.

Кутилгандек, 16-партияни Каспаров қанчалик нафис маҳорат билан ўз фойдасига ҳал қилган бўлса, кейингисини Карпов ҳам шундай чиройли ютиб, яна орани очиқ қилиб олди. Эндигиси дуранг бўлса керак, деган тахминлар яна чиппакка чиқди. 18-партиянинг ҳам ўз фойдасига ҳал қилган жаҳон чемпиони матч давомида учинчи бор олдинга ўтиб олди.

Навбатдаги учрашувда оқ доналарни сурган Карпов дастлабки дебют юришларидан сўнг сипоҳлар ҳаракати учун қулайроқ вазиятга эришди. Каспаров бундай ҳолатларда вужуди билан ҳимояга ўтишни ёқтирмайдиган шахматчи. Шу боис у бир пиёдасини бериб, сипоҳлари билан муҳим хоналарни эгаллаб олди. Салкам беш соатлик курашлар оқибатида шундай вазият юзага келди.

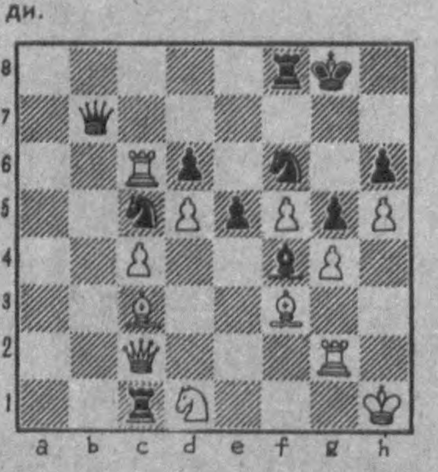

Бу ерда юриш оқлардан эканлиги равшан, акс ҳолда фарзини кетади. Ўйинни бевосита кузатаётганлар, курашнинг энг қизиқ жойи энди келди, деб турган бир пайтда улкан намойиш тахтасида ногоҳ «дуранг» деган ёзув пайдо бўлиб қолди. Маълум бўлишича, Каспаров 39-юришда руҳи билан фарзинга ҳужум қиларкан, ҳарифга битимдан сўз очган экан. Ваҳолонки, тахминлар ғалаба қилиш учун Каспаровнинг имкониятлари катта эканлигидан далолат берарди.

Ҳамма учрашувлар ҳам бир бўлди-ю, 20-партия ҳам бир бўлди, десак муболаға бўлмас. Бошидан охиригача оқларнинг тазйиқи остида давом этган 20-партия қораларнинг 33-юришидан кейин қуйидаги ҳолатга келди.

Каспаровнинг якунловчи комбинациявий зарбалари зўр эътиборга лойиқдир.

34. Ф:h6+! Ф:h6 35. Кf7+ Крh7 36. С:f5+Фg6 37. С:f5+ (руҳ билан урганда оқлар бир неча юришда қора шоҳни мот қиларди. Бу имкониятни ўзингиз топасиз, деган умиддамиз).

37...Крg7 38. Л:a8 Се7 39: Лb8 a5 40. СЕ4+ Кр:f7 41. С:d5+, ва қоралар таслим бўлди.

Шундан кейин ҳисоб Каспаров фойдасига 11:9 бўлиб, тож талабгори деярли «жар ёқаси»га келиб қолди. Энди унинг олдида қолган тўрт ўйиндан 3,5 очко олишдек ўта мушкул вазифа кўндаланг бўлиб турарди. Гоҳ у, гоҳ бу томоннинг ташаббуси билан давом этган 21-партия мураккаб аҳволда бўлиниб қолди. Ўйин давом эттирилганда, томонлари битимга келишиб қўя қолишди. Бўлмаса, талабгорда имконият кўпроқ эди. Энди тождорга ярим, ҳарифга кетма-кет уч ғалаба даркор бўлиб қолганди. Дам олишлардан кейин чемпион оқ дона суриб, муддатидан олдин баҳсга нуқта қўйди. Сўнг 23-партия Карпов фойдасига ҳал бўлди. Якунловчи баҳсда битимга келишилди. Шундай қилиб, Г. Каспаров учинчи марта унвонини сақлаб тўртинчи бор жаҳон чемпиони тарзида шарафланди.

М. МУҲИДДИНОВ.

Футбол

ШАЙЛАНИШ

● От йили футболчилар-у мухлислар учун омадли келди. 1990 йил мавсумида жумҳуриятимиз футбол командаларининг ажойиб муваффақиятлари ҳаммага аён. Чунончи, Фарғонанинг «Нефтяник» ва Наманганнинг «Навбаҳор» жамоалари биринчи лигага йўлланма олишган бўлса, пахтакорчилар олий лигада ўйнайди. Жумҳуриятимизнинг бу командалари мавсум охиридаги одатий дам олишдан кейин яна мавсумга ҳозирликни бошлаб юбордилар.

ШАШТИ БАЛАНД НЕФТЧИЛАР

— «Нефтяник» футболчилари учун янги мавсум катта синов бўлиши табиий,— дейди Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган тренер Ю. Саркисян. — Зеро, ўйинчиларимиз масъулиятни ҳозирданоқ ҳис этмоқдалар. Албатта, биз юқори лигага тасодифан чиқиб қолмаганлигимизни кўрсатишимиз керак. Ҳозирча мутахассислар нефтчиларни ўз лигасидаги кучли командалар билан баҳслашиш имкониятига эга, деб баҳоламоқдалар.

— Команда машқларни қачон бошлади?

— Футболчиларимиз 20 декабрдан тайёргарликка киришишган. Турли жисмоний машқлар, медицина кўриги, чигилёзди ўйинлар, назарий машғулотларга алоҳида эътибор берилмоқда. Умуман машқларимиз олдиндан тасдиқланган дастурга мувофиқ давом этади.

— Ўйинчилар таркибида ўзгаришлар борми?

— Сафимизда деярли ўзгариш бўлмади. Фақат бир-икки ўйинчини таклиф қилишни мўлжаллаб турибмиз. Иложи бўлса, қобилиятли футболчиларни жумҳурият, қолаверса, вилоят ҳудудида саралаб олинса, мақсадга мувофиқ бўларди. Биз Марғилоннинг «Атласчи» командасидан икки ёшни синовдан ўтказяпмиз. Бир сўз билан айтганда, янги мавсумни кўтаринки руҳда ўтказиб, мухлисларни қувонтиришга ҳаракат қиламиз. Ўйлаймизки, ўтган йили дарвозага киритган жами тўпларни 199 тага етказган П. Агеев янги мавсумда ҳам ўзини кўрсатади. Ҳар қалай йигитларимизнинг шашти баланд. Омад келса, мавқени мустаҳкамлаш билан кўпчиликни қувонтирамиз.

«ПАХТАКОР»ДА ЎЗГАРИШЛАР БОР

Узоқ йиллик танаффусдан кейин яна олий лигага қайтган «Пахтакор» футболчилари бир ойлик дам олишдан кейин яна майдонга тушдилар. Улар 15 декабрь куни тўпландилар. 17—18 декабрь кунлари ўз «саломатлик»ларини врач кўригидан ўтказдилар. Шу куниёқ машқни бошлаб юбордилар. Бугунгача асосий ва ўринбосарлар жамоаси билан илк бор учрашув ўтказилди. Олий лигага қайтган команданинг ўринбосарлар жамоасини қайтадан таркиб топтириш ишларига эътибор берилмоқда. Улар асосан 1972—74 йилларда туғилган йигитлардан иборат бўлиб, Титов номидаги спорт мактаб-интернати, олий спорт маҳорат мактаби, «Пахтакор» футбол мактаби жамоаларидан танлаб олинган. Жами ўттиз нафар футболчи машқларга зўр бермоқда. Кейинчалик улар орасида танлов ўтказилади.

— «Пахтакор» командаси таркибида баъзи ўзгаришлар ҳам бўлди, — дейди илмий ишлар бўйича футболчилар устози А. Толибжонов. — Чунончи пойтахт спартакчиларидан А. Қаюмов (ҳимоячи), дарвозабон С. Бураков (Қайрат) ҳамда Воронежнинг «Факел» командасидан ҳужумчи В. Землинлар таклиф этилди. Айни пайтда пахтакорчилардан Анвар Жабборов, Александр Яновский ва Сергей Бондаренколар команда билан хайрлашишди. Пахтакорчиларнинг устозлари ўз ўринларида қолишди. Фақат Э. Абдураимов ўрнига И. Фозилов команда бошлиғи этиб тайинланди.

Пахтакорчилар кунига икки марта машқ майдонига тушмоқдалар ва бир марта назарий машғулотларга эътибор қилинмоқда. Футболчиларимизнинг мақсади, машқда қийин бўлса, жангда осон кўчади, қабилида иш кўриб, мавсум мобайнида мухлисларни қувонтиришдан иборат.

Ҳ. НОСИРОВ.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳининг ректорати, жамоат ташкилотлари ва пахтани дастлабки ишлаш куллиёти ҳамда шўъбаси пахтани дастлабки ишлаш шўъбасининг мудири техника фанлари номзоди, доцент Х. Т. Ахмедхўжаевга отаси

Турсунхўжа Ахмедхўжаевич АҲМЕДХУЖАЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент педиатрия тиббиёт олий билимгоҳи ректорати, партия ва касаба уюшмаси ташкилотлари ҳамда ички касалликлар кафедраси жамоаси доцент Ф. Қ. Ғаффоровага отаси

Камол ОЙБЕКОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ахборот

Хоразм вилоятидаги Хонқа ун комбинатида янги цех ишга тушди. Цех йилига 2000 тоннадан ортиқ макарон маҳсулотлари тайёрлаб чиқариш қувватига эга.

Янги цехни барпо этиш унча қийин бўлмади. Корхонанинг бўш ётган омборхонасига капитал таъмирлаш фонди ҳисобидан ускуналар олиб ўрнатилди. Шу туфайли цехни барпо этишга икки баравар оз маблағ сарфланди.

Фарғона вилоятининг Тошлоқ ноҳиясидаги Октябрь қишлоқ Кенгаши бошқаруви якка тартибда уй қурувчиларга муносиб ёрдам кўрсата бошлади. Бу ерда кичик-кичик ғишт ва асфальт-бетон заводлари уй қурувчиларга анча арзон нархларда пишиқ ғишт, бетон етказиб бермоқда.

Охунбобоев номли жамоа хўжалиги аъзоларидан бир неча оила бундай мададдан баҳра олди — Янги йил арафасида ўзлари учун қуриб олган уйларга кўчиб ўтдилар.

Меҳр-мурувват ва сиҳат-саломатлик жамғармаси Ўзбекистон жумҳурият бўлими 1991 йил арафасида байрамолди тадбирлари ўтказди. Тошкент шаҳрининг ўзида ёлғиз нафақахўрлар, уруш-меҳнат ногиронлари, кўп болали оилалардан 1,5 минг нафарига совғалар тарқатилди. Ҳар бири 20 сўмлик совға таркибида сарёғ, чой, гўшт маҳсулотлари, шакар каби емаклар бор.

(Ўз мухбиримиздан).

«Таомнома» китобидаги маслаҳатлардан фойдаланган уй бекалари байрам кунлари дастурхонга мазали овқатларни тортишлари мумкин. Бу китобни «Меҳнат» нашриёти янги йил арафасида чиқарди. Ўзбек таомларининг кўп асрлик тарихи мобайнида турли-туман таомлар тайёрлашнинг неча юзлаб усуллари китобда баён этилган. Китобда неча ўнлаб совуқ газак, сабзавот газаги, гўшт газакларини, турли хил ичимликлар ва шарбатларни тайёрлаш юзасидан тавсиялар берилади. (ЎзТАГ).

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, С. Ф. МУҲИДДИНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

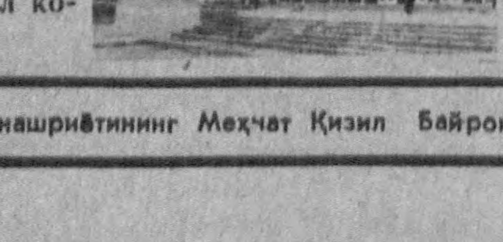

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, 32-55-70; саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.

УЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-09.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана

ИНДЕКС 64533.
Заказ 4720.